

Koridori Srbije

**Projekat autoput Moravski
koridor**

Akcioni plan raseljavanja

4-01

Issue | 29 March 2021

This report takes into account the particular instructions and requirements of our client. It is not intended for and should not be relied upon by any third party and no responsibility is undertaken to any third party.

Job number 278535-00

Document Verification

ARUP

Job title		Projekat autoput Moravski koridor		Job number 278535-00
Document title		Akcioni plan raseljavanja		File reference
Document ref		4-01		
Revision	Date	Filename	2021-03-29 Akcioni plan raseljavanja – Sektor 3.docx	
Issue	29 Mar 2021	Description		
			Prepared by	Checked by
		Name	AP, KP	MP
		Signature		
		Filename		
		Description		
			Prepared by	Checked by
		Name		
		Signature		
		Filename		
		Description		
			Prepared by	Checked by
		Name		
		Signature		
		Filename		
		Description		
			Prepared by	Checked by
		Name		
		Signature		

Issue Document Verification with Document

Sadržaj

	Page
1 Opseg Akcionog plana raseljavanja	8
1.1 Uvod	8
1.2 Sadržaj ovog dokumenta	8
1.3 Metodologija	9
2 Opis projekta i mogući uticaji	15
2.1 O projektu	15
2.2 Zajednice pod uticajem projekta	16
2.3 Uticaji i rizici projekta	22
3 Pravni okvir	25
3.1 Zahtevi nacionalnog zakonodavstva	25
3.2 Pregled važećih zahteva	26
3.3 Sažetak glavnih neslaganja između nacionalnog zakonodavstva i primenjivih zahteva	27
4 Principi, ciljevi i proces	28
4.1 Principi i ciljevi	28
4.2 Pregled procesa	29
5 Projektom zahvaćena lica, imovina i prava	31
5.1 Kategorizacija uticaja	36
5.2 Popis imovine i poslovnih objekata pod uticajem projekta	39
5.3 Projektom zahvaćeno stanovništvo	39
5.4 Zemljište pod uticajem projekta	49
5.5 Objekti pod uticajem projekta	52
5.6 Prava	55
6 Raseljavanje i naknada	69
6.1 Metode za procenu imovine pod uticajem projekta	69
6.2 Izmeštanje ekonomskih aktivnosti	69
6.3 Mere za ponovno uspostavljanje izvora prihoda	70
6.4 Novčana naknada	71
7 Konsultacije i objavljivanje dokumenta	73
7.1 Konsultacije koje su prethodile pripremi RAP-a	73
7.2 Objavljivanje dokumenta	74
8 Žalbeni mehanizam	76
9 Ranjive grupe	79

9.1	Identifikacija ranjivih grupa	79
9.2	Mere pomoći ranjivim grupama	80
10	Praćenje i procena	81
10.1	Praćenje od strane institucija	81
10.2	Praćenje procesa otkupa zemljišta	81
10.3	Praćenje privremenog zakupa zemljišta za potrebe izvođenja radova	82
11	Odgovornosti za sprovođenje i finansiranje	84
11.1	Odgovornost za sprovođenje	84
11.2	Odgovornost za finansiranje i budžet	84

Tables

Tabela 1 Sažetak uticaja	6
Tabela 2 Ciljana veličina uzorka za društveno-ekonomsko istraživanje	10
Tabela 3 Informacije o parcelama na kojima se nalaze objekti dobijene iz Katastra nepokretnosti.....	10
Tabela 4 Određivanje ciljane veličine uzorka.....	12
Tabela 5 Spisak opština i katastarskih opština.....	17
Tabela 6 Uporedni pregled broja stanovništva	18
Tabela 7 Uporedni pregled broja stanova za trajno stanovanje u 1971. i 2011. godini	19
Tabela 8 Stambeni objekti za trajno stanovanje prema statusu nastanjenosti 2011. godine.....	20
Tabela 9 Uticaji i rizici projekta	22
Tabela 10 Zemljište pod uticajem projekta.....	31
Tabela 11 Parcele prema vrsti uticaja	36
Tabela 12 Sažetak uticaja na fizičko i ekonomsko raseljavanje	38
Tabela 13 Pomoći objekti pod uticajem projekta na sektoru 3	53
Tabela 14 Potencijalno stambeni objekti pod uticajem projekta na sektoru 3, prema rezultatima istraživanja	53
Tabela 15 Komunalni priključci u stambenim objektima.....	54
Tabela 16 Poslovni objekti pod uticajem projekta.....	54
Tabela 17 Mere za ponovno uspostavljanja izvora prihoda	70
Tabela 18 Cene zemljišta u opštinama pod uticajem projekta.....	71
Tabela 19 Planirane aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana u vezi sa žalbenim mehanizmom	77
Tabela 20 Mere pomoći ranjivim grupama.....	80
Tabela 21 Tržišne cene objekata i zemljišta	1

No table of figures entries found.

Figures

Slika 1 Trasa projekta	15
Slika 2 Odnos ispitanika sa vlasnikom imovine u Sektoru 3, Čačak.....	40

Slika 3 Odnos ispitanika sa vlasnikom imovine u Sektoru 3, Kraljevo.....	40
Slika 4 Polna struktura vlasnika imovine na sektor 3, Čačak.....	41
Slika 5 Polna struktura vlasnika imovine na sektor 3, Kraljevo	41
Slika 6 Starosna struktura vlasnika imovine u Čačku.....	42
Slika 7 Starosna struktura vlasnika imovine u Kraljevu.....	42
Slika 8 Veličina ispitanih domaćinstava, Čačak	43
Slika 9 Veličina ispitanih domaćinstava, Kraljevo	43
Slika 10 Zanimanje nosioca domaćinstva u Čačku	44
Slika 11 Zanimanje nosioca domaćinstva u Kraljevu.....	44
Slika 12 Izvori prihoda u domaćinstvima u Čačku	45
Slika 13 Izvori prihoda u domaćinstvima u Kraljevu	45
Slika 14 Samoprocena ekonomске situacije domaćinstva, Čačak.....	47
Slika 15 Samoprocena ekonomске situacije domaćinstva, Kraljevo.....	47
Slika 16 Ukupni mesečni prihodi u domaćinstvu, Čačak	48
Slika 17 Ukupni mesečni prihodi u domaćinstvu, Kraljevo	48
Slika 18 Površina dela parcele koji se otkupljuje, Čačak	50
Slika 19 Površina dela parcele koji se otkupljuje, Kraljevo	50
Slika 20 Vrsta useva pod uticajem eksproprijacije, Čačak	52
Slika 21 Vrsta useva pod uticajem eksproprijacije, Kraljevo	52
Slika 22 PAP-ovi koji će nastaviti da se bave poljoprivredom, Čačak.....	70
Slika 23 PAP-ovi koji će nastaviti da se bave poljoprivredom, Kraljevo.....	70
Figure 24 Trasa puta na sektoru 3 sa granicama opština	1
Figure 25 Trasa puta	1

Pictures

Appendices

Prilog A

Primer žalbenog formulara

Prilog B

Tržišne cene stambenih objekata i zemljišta

Prilog C

Karte

Skraćenice

Skraćenica	Značenje
CC	Ustavni sud
CoS	Koridori Srbije
ESF	Otvir za zaštitu životne sredine i društveno ekonomski pitanja
ESIA	Procena uticaja na životnu sredinu i društveno ekonomski uticaje
GoS	Vlada Republike Srbije
IFC	Međunarodna finansijska korporacija
IFIs	Međunarodne finansijske institucije
PAPs	Osobe pod uticajem projekta
PS	Standardi koji se primenjuju na projektu
RAP	Akcioni plan raseljavanja
RLRF	Otvirni plan raseljavanja i ponovnog uspostavljanja izvora prihoda
RS	Republika Srbija
SEP	Plan angažovanja zainteresovanih strana

Rečnik

NAKNADA: Plaćanje u gotovom novcu ili u naturi a koja zamenjuje vrednost imovine i/ili stečenih resursa koji su pod uticajem projekta. Naknada će biti isplaćena pre stupanja u posed zemlje i imovine u svim slučajevima, uključujući i one gde nije moguće doći do vlasnika zbog teškoća u identifikaciji. U slučaju odsustva vlasnika, novac je dostupan u neograničenom vremenskom periodu.

DATUM PRESEKA: Datum preseka tj. datum moratorijuma nakon kojeg osobe nisu podobne za naknadu za ulazak u posed pod uticajem projekta ili bilo koji drugi oblik pomoći. Ovaj datum je definisan Okvirnim planom raseljavanja i ponovnog uspostavljanja izvora prihoda, kao deseti dan od dana održavanja javnih konsultacija za ovaj plan u svakoj od opština pod uticajem projekta, a koje su održane u periodu od februara do marta 2020.

IZMEŠTANJE POSLOVNIH AKTIVNOSTI. Gubitak izvora prihoda i sredstava za život koji nastaje kao posledica eksproprijacije ili otežanog pristupa resursima i imovini (zemljištu, vodi ili šumi), a koji je posledica izvođenja radova ili puštanja u rad projekta ili pripadajućih objekata.

EKSPROPRIJACIJA. Lišavanje ili ograničavanje prava vlasništva nad imovinom uz novčanu naknadu obračunatu prema tržišnoj vrednosti.

PRINUDNO RASELJAVANJE. Raseljavanje se smatra prinudnim kada se zemljište stiče primenom državnih ovlašćenja. Zasniva se na osnovu javnog interesa i mogu se preduzeti i bez pristanka ili ovlašćenja raseljenog lica.

PONOVNO USPOSTAVLJANJE IZVORA PRIHODA. Mere koje će se preduzeti u slučajevima fizičkog i ekonomskog raseljavanja osoba pod uticajem projekta, kako bi se unapredili njihovi životni standard i izvor prihoda, i omogućilo njihovo ponovno uspostavljanje, na nivo pre raseljavanja ili pre početka sprovođenja projekta, koji god da je viši. Sprovođenje mera je potrebno i nakon raseljavanja, u prelaznom periodu, zasnovano na razumnoj proceni vremena koje će biti potrebno da se ponovo uspostave izvor prihoda i poboljšaju životni standard.

VELIKI UTICAJ RASELJAVANJA. Kako bi se uticaj raseljavanja kategorisao kao veliki, potrebno je da ispunjava neki od sledećih uslova: PAP-ovi su pod uticajem fizičkog raseljavanja ili izmeštanja poslovnih aktivnosti (a) ili PAP-ovi su pod uticajem gubitka objekata koji nisu stambeni i poslovni, a korišćeni su za odmor i rekreaciju, ili privremen boravak tokom sezone žetve (b).

SREDNJI UTICAJ RASELJAVANJA. Kako bi se uticaj raseljavanja kategorisao kao srednji, potrebno je da ispunjava sledeće uslove: PAP-ovi čija je površina eksproprijsane zemlje veća od 30% njene ukupne površine, bez obzira na broj vlasnika (a), i nema potrebe za fizičkim raseljavanjem (b).

MALI UTICAJ RASELJAVANJA. Kako bi se uticaj raseljavanja kategorisao kao mali, potrebno je da ispunjava sledeće uslove: PAP-ovi čija je površina eksproprijsane zemlje manja od 30% njene ukupne površine, bez obzira na broj vlasnika (a), i nema potrebe za fizičkim raseljavanjem (b).

TROŠKOVI PRESELJENJA. Troškovi preseljenja jesu novčana naknada za troškove direktno vezane za selidbu/preseljenje domaćinstva kojima se ekspropriše stambeni objekat ili poslovni prostor.

PAP. Osoba pod uticajem projekta je svaka osoba koja, kao posledica sprovodenja projekta izgubi pravo da poseduje, koristi ili na drugi način stiče korist od objekta, zemlje (građevinska, poljoprivredna ili pašnjak), jednogodišnjih ili višegodišnjih useva i drveća, ili bilo koje druge pokretnosti ili nepokretnosti, delom ili u celosti, trajno ili privremeno.

FIZIČKO RASELJAVANJE. Gubitak smeštaja ili imovine nastale kao rezultat otkupa zemljišta u vezi sa delovanjem projekta, koje zahteva fizički premeštaj ljudi koji žive u području koje je obuhvaćeno projektom iz stambenog ili poslovnog prostora.

PODRUČJE POD UTICAJEM PROJEKTA. U kontekstu ovog Akcionog plana raseljavanja, područje pod uticajem projekta smatra se teritorijom opština grada Čačka i grada Kraljeva.

TROŠKOVI ZAMENE. Za poljoprivredno zemljište, trošak zamene predstavlja tržišnu vrednost zemljišta istog proizvodnog potencijala ili namene, koje se nalazi u blizini zemljišta pod uticajem, pre sprovodenja projekta, sa troškovima pripreme zemljišta do onog nivoa na kom je bilo zemljište pod uticajem, i naknade za prijavu i prenos prava svojine. Za zemljište u urbanim sredinama, to je tržišna vrednost zemljišta jednak veličine i upotrebe, sa sličnim ili unapređenim objektima i uslugama javne infrastrukture, koje se nalazi u blizini zemljišta pod uticajem, i naknade za prijavu i prenos prava svojine. Za kuće i druge objekte, uzima se tržišna vrednost materijala neophodnog za izgradnju znamenskog objekta, površine i kvaliteta jednakog, ili boljeg od objekta pod uticajem projekta, ili vrednost popravke delimično ugroženog objekta, uključujući i troškove prevoza građevinskog materijala na gradilište, cenu radne snage i izvođenja radova, kao i sve troškove vezane za naknade za prijavu i prenos prava svojine. Prilikom utvrđivanja cene znamenskog objekta, amortizacija i vrednost ponovo upotrebljenih materijala iz prethodnog objekta neće se uzeti u obzir, kao ni vrednost ekonomskе koristi nastale po osnovu sprovodenja projekta, koje su utvrđene procenom vrednosti imovine pod uticajem projekta. Ovo takođe uključuje troškove izravnavanja i druge pripremne radove neophodne za izvođenje građevinskih radova, ili korišćenje. Obračun troškova se vrši na osnovu vremenskog perioda u kome je realizovana zamena svojine, a ako to nije slučaj, prilikom obračuna troškova uzima se u obzir stopa inflacije.

AKCIIONI PLAN RASELJAVANJA (RAP). Dokument koji opisuje procedure koje je potrebno ispoštovati kao i akcije koje je potrebno preduzeti kako bi se ublažili negativni uticaji raseljavanja, nadoknadili gubici i prikazale razvojne pogodnosti za osobe i zajednice koje su pod uticajem projekta. Ovaj RAP je usklađen sa ciljevima PS5 i Okvirnim planom raseljavanja i ponovnog uspostavljanja izvora prihoda.

ZAINTERESOVANE STRANE. Svi pojedinci, grupe, organizacije i institucije koji potencijalno mogu biti obuhvaćene projektom ili zainteresovane za projekat.

DODATAK ZA PRELAZNI PERIOD. Opisuje jednokratnu novčanu naknadu troškova za pomoć prilikom preseljenja osoba pod uticajem projekta. Jednokratna novčana naknada u iznosu od tromesečne minimalne plate na nivou države, obračunate istog meseca kada se vrši uplata koja se obezbeđuje po domaćinstvu.

Svrha ovog dokumenta

Ovaj Akcioni plan raseljavanja je pripremljen kako bi se identifikovala odstupanja između zakonske regulative Republike Srbije, a pre svega Zakona o eksproprijaciji Republike Srbije, i IFC Standardima za sprovođenje projekta u skladu sa održivošću životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja (2012), a posebno PS 5 “Otkup zemljišta i prinudno raseljavanje”, potom zahtevima Okvira Svetske banke za životnu sredinu i društveno-ekonomска pitanja, standardom 5 za zaštitu životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja kao i IFC Priručnik dobre prakse: Otkup zemljišta i raseljavanje 2019.

Glavni cilj ovog dokumenta jeste da se osiguraju adekvatne akcije kako bi se premostile sve identifikovane neusaglašenosti i obezbedila adekvatna naknada i pomoć osobama pod uticajem projekta. **Nijedna od akcija koje su definisane ovim Akcionim planom raseljavanja ne mogu na bilo koji način uticati na prethodno prihvatanje ili odbijanje sporazuma o eksproprijaciji, niti na prethodno dobijenu naknadu.**

Sažetak

Ovaj Akcioni plan raseljavanja je pripremljen za Sektor 3 projekta autoput Moravski koridor (Adrani – Preljina) sa glavnim ciljem da se identifikuju svi uticaji povezani sa otkupom zemljišta za potrebe ovog projekta.

Prema podacima dobijenim od Katastra nepokretnosti, na Sektoru 3 postoji 3.105 parcela koje su predmet eksproprijacije. Daljom obradom podataka (tj. smanjenjem ovog broja za broj parcela koje su predmet administrativnih prenosa¹ i smatranjem slučajeva kada se od jednog vlasnika (ili više istih vlasnika) otkupljuje više parcela, jedinstvenim slučajem) rezultiralo je ukupnim brojem od 1.640 parcela. Glavni uticaji koji se odnose na otkup zemljišta na ovom sektoru se mogu razvrstati u sledeće kategorije:

Tabela 1 Sažetak uticaja

Uticaj		Broj parcela pod uticajem	Broj domaćinstava pod uticajem
Otkup potencijalno stambenog objekta ²	Objekti koji se koriste za stanovanje	5	7
	Vikendice i drugi objekti koji se ne koriste za stalno stanovanje	5	9
	Ukupno	10	16
Otkup poslovnog objekta		2	2
Otkup pomoćnih objekata ³		44	80
Otkup zemlje		1.640	N/A(*)

Kao što je prikazano u Tabeli 1, identifikovano je 10 potencijalno stambenih objekata, odnosno objekata koji se mogu koristiti za dugotrajno ili stalno stanovanje.

¹ Prenos sa jednog javnog vlasnika na drugog

² Objekti pogodni za trajni ili dugoročni boravak. Istraživanje je potvrdilo da nisu sve osobe pod ovim uticajem projekta koristile ove objekte za trajno stanovanje.

³ Na jednog parseli se može nalaziti dve ili više vrsta građevina i iz tog razloga se može uvrstiti u više kategorija.

Treba napomenuti da postoje još 4 objekta čiji su vlasnici odbili da učestvuju u istraživanju, te se njihova upotreba nije mogla potvrditi. To bi, međutim, moglo značiti da je broj stambenih objekata veći (najviše 14).

(*)Tačan broj domaćinstava pod uticajem gubitka zemlje teško je utvrditi na osnovu dostupnih informacija. Katastar nepokretnosti Republike Srbije prikazuje informacije o parceli na osnovu broja parcele. Dostupne informacije, između ostalog, prikazuju vlasničku strukturu nad zemljištem. U nastavku su opšte karakteristike vlasničke strukture nad zemljištem u Republici Srbiji:

- Jedna parcela može biti u vlasništvu jednog ili više vlasnika (svvlasništvo). Svvlasnici su obično u srodstvu, ali ne moraju nužno biti iz istog domaćinstva.
- Jedna osoba ili grupa ljudi koji su obično u srodstvu, mogu ali nije nužno, pripadati istom domaćinstvu i mogu posedovati više od jedne parcele.
- Više vlasnika parcele može pripadati istom domaćinstvu (na primer nasledstvo muževljeve i ženine porodice).

U praksi, registar prava svojine zemljišta u Republici Srbiji nam daje uvid o vlasništvu nad svakom parcelom koja je pod uticajem eksproprijacije, ali nam ne daje uvid o broju domaćinstava koja su pod uticajem tokom ovog procesa.

Proces eksproprijacije za sektor 3 Moravskog koridora, koji je predmet ovog RAP-a je počeo u aprilu 2019. godine, i izведен je u skladu sa zakonskom regulativom Republike Srbije, Zakonom o eksproprijaciji. Ovaj dokument predstavlja uporednu analizu između trenutne prakse eksproprijacije i zahteva zajmodavaca⁴ i daje jasne akcije kako bi se neusaglašenosti premostile kroz pružanje adekvatnih naknada i pomoći osobama pod uticajem projekta, kako je definisano u Poglavlju 5.6. Ove akcije uključuju sledeće:

- Obezbeđivanje dodatka za prelazni period;
- Obezbeđivanje troškova preseljenja;
- Obezbeđivanje troškova za prijavu i prenos prava svojine;
- Obezbeđivanje troškova transporta i ugradnje opreme i instalacija;
- Mere za ublažavanje koje će biti definisane u zavisnosti od slučaja do slučaja za određene grupe ljudi pod uticajem projekta (primer ranjive grupe).

Važno je napomenuti, da prethodno navedene akcije neće ni na koji način uticati na prihvatanje ili odbijanje sporazuma o eksproprijaciji, niti na prethodno dobijenu naknadu.

⁴ IFC Standard za sprovođenje projekta u skladu sa održivošću životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja (2012), PS 5 “Otkup zemljišta i prinudno raseljavanje”, Okvir Svetske banke za životnu sredinu i društveno-ekonomskaa pitanja, standard 5 za zaštitu životne sredine i društveno-ekonomska pitanja, IFC Priručnik dobre prakse: Otkup zemljišta i raseljavanje 2019.

1 Opseg Akcionog plana raseljavanja

1.1 Uvod

Projekat autoputa Moravski koridor u dužini od 112,4 km nalazi se u regionu Zapadne Morave, u Republici Srbiji. Ugovor za izgradnju i sprovođenje projekta izgradnje autoputa zaključen je između Vlade Republike Srbije (finansijer) i Koridora Srbije (dalje investitor), (zajedno Naručilac) sa jedne strane, i Bechtel Enka JV (izvođač radova) sa druge strane. Vlada Republike Srbije planira da projekat delom finansira putem međunarodnih banaka, zajmodavaca, uključujući J.P.Morgan (JPM) i kroz UK Export Finance (UKF) i Multilateralnu agenciju za garancije ulaganja (MIGA), agenciju grupe Svetske banke (zajedno Zajmodavci).

Projekat će zahtevati privremeni i trajni otkup zemljišta za potrebe izvođenja radova na autoputu, sa svim pratećim objektima (petlja, podvožnjak, nadvožnjak, mostovi, propusti), i radove na regulaciji reke Zapadne Morave, kao i prateće objekte (pristupni putevi, pozajmišta, odlagališta, kampovi, itd.). Izgradnja autoputa je podeljena u 3 Sektora (detaljnije objašnjeno u Poglavlju 2).

Okvirni plan raseljavanja i ponovnog uspostavljanja izvora prihoda je napravljen od strane 2U1K Engineering and Consultancy Inc. u ime Koridora Srbije, i u njemu se opisuju ključni principi otkupa zemljišta i prinudnog raseljavanja kao i ciljevi, organizacija i kriterijumi koji će se primenjivati u toku sprovođenja projekta kako bi se obezbedilo adekvatno upravljanje nad otkupom zemljišta i pristup nad zauzetim zemljištem za potrebe projekta.

Arup (dalje "konsultant") je angažovan da pripremi Akcioni plan raseljavanja za svaki sektor projekta, koji će uzeti u obzir sve relevantne zahteve i uslove u vezi sa fizičkim i ekonomskim raseljavanjem koje se javlja kao posledica ovog projekta.

1.2 Sadržaj ovog dokumenta

Ovaj Akcioni plan raseljavanja je pripremljen kako bi se identifikovala odstupanja između zakonske regulative Republike Srbije, a pre svega Zakona o eksproprijaciji Republike Srbije, i IFC Standardima za sprovođenje projekta u skladu sa održivošću životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja (2012), a posebno PS 5 "Otkup zemljišta i prinudno raseljavanje", potom zahtevima Okvira Svetske banke za životnu sredinu i društveno-ekonomska pitanja, standardom 5 za zaštitu životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja kao i IFC Priručnik dobre prakse: Otkup zemljišta i raseljavanje 2019. U slučaju neslaganja između zahteva, biće ispunjena stroža regulativa.

Glavni cilj ovog RAP-a jeste da identificuje sve negativne uticaje koje projekat ima, kako bi se omogućila adekvatna naknada i pomoć PAP-ovima i kako bi se postavile akcije kojima će se izbeći ili umanjiti budući uticaji na zemljište, i postaviti brza i efikasna naknada za sve preostale uticaje onima koji ispunjavaju uslove.

Ovim RAP-om definiše se sledeće:

- Pruža osnovni popis osoba pod uticajem projekta i informacije o imovini;
- Opisuje visinu naknade i standarde;
- Opisuje odgovornosti institucija za implementaciju procedura za rešavanje žalbi;
- Opisuje procedure koje se moraju pratiti u vezi sa konsultacijama i objavljanjem dokumenta;
- Pruža praćenje implementacije i nadzora nad sprovođenjem aktivnosti

1.3 Metodologija

Metodologija koja je korišćena tokom pripreme ovog dokumenta predstavlja kombinaciju desktop analize dostupnih sekundarnih podataka, kao i analize primarnih podataka prikupljenih prilikom terenske posete opštinama gradu Čačak i gradu Kraljevo (koji su u okviru sektora 3), u periodu između 28. septembra i 27. oktobra i 25. januara i 2. februara, kao i putem telefonskih razgovora vođenih između novembra 2020. i januara 2021. godine.

Aktivnosti preduzete za pripremu ovog RAP-a uključuju:

- Analizu područja zahvaćenog projektom i prikupljanje sekundarnih informacija;
- Popis osoba pod uticajem projekta, njihovog zemljišta, imovine i nekretnina,
- Prikupljanje demografskih podataka o osobama pod uticajem projekta i njihovim domaćinstvima,
- Društveno-ekonomска procenu osoba pod uticajem projekta i njihovih domaćinstava,
- Prikupljanje informacija o prethodnom otkupu zemljišta za ovaj projekat,
- Pregled postojećih informacija: Okvirni plan raseljavanja i ponovnog uspostavljanja izvora prihoda, Plan angažovanja zainteresovanih strana, informacije o parcelama i osoba pod uticajem projekta dobijenih od strane KS.
- Analizu zakonske regulative Republike Srbije, a pre svega Zakona o eksproprijaciji Republike Srbije, i IFC Standardima za sprovođenje projekta u skladu sa održivošću životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja (2012), a posebno PS 5 "Otkup zemljišta i prinudno raseljavanje", potom zahtevima Okvira Svetske banke za životnu sredinu i društveno-ekonomска pitanja, standardom 5 za zaštitu životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja kao i IFC Priručnik dobre prakse: Otkup zemljišta i raseljavanje 2019.

Kao što je napomenuto u Planu izvršenja, društveno-ekonomsko istraživanje je sprovedeno kako bi se pokrila veličina uzorka za svaku kategoriju prikazanu u tabeli 2 ispod.

Tabela 2 Ciljana veličina uzorka za društveno-ekonomsko istraživanje

Broj.	Kategorija	Uticaj	Veličina uzorka
1	PAP-ovi pod uticajem, fizičkog raseljavanja ili gubitka poslovnog objekta, ili PAP-ovi pogođeni gubitkom objekata korišćenih za odmor i rekreaciju ili privremen boravak tokom sezone žetve (vikendice i kolibe)	Veliki	100%
2	PAP-ovi kojima je izvor prihoda vezan za zemljište i PAP-ovi kojima su velike površine zahvaćene eksproprijacijom (više od 30% ukupne površine zemljišta)	Srednji	20%
3	PAP-ovi kojima su male površine zemljišta obuhvaćene eksproprijacijom (manje od 30% ukupne površine zemljišta)	Mali	10%

Prema preliminarnoj analizi, ukupno je 38 parcela na kojima se nalaze objekti koji potпадaju pod kategoriju 1 iz tabele iznad, a koje su pod uticajem projekta na sektoru 3 (tabela 3). Istraživanje tokom pripreme RAP-a sprovedeno je kako bi se ovi podaci verifikovali i utvrdilo da li se ovi objekti koriste za stalno stanovanje. Uzorak ankete obuhvatio je 78,9% vlasnika objekata, umesto 100%, zbog nespremnosti vlasnika da učestvuju u anketi, ili činjenice da ne žive u istim opštinama kojima pripada njihovo zemljište, što je onemogućilo stupanje u kontakt sa njima.

Tabela 3 Informacije o parcelama na kojima se nalaze objekti dobijene iz Katastra nepokretnosti

	Stambeni objekti	Poslovni objekti	Vikendice i baštenske kuće
Broj parcela	12	2	26
Broj vlasnika parcela	21	2	35
Prosta suma brojeva parcela je 40. Međutim, zabeležena su dva slučaja kada su se na istoj parseli nalazila dva objekta različitih kategorija (stambeni i poslovni i stambeni i baštenska kuća), te su ove parcele ubrojane u obe kategorije.			

Prema podacima dobijenim od Katastra nepokretnosti, 3,105 parcela je pod uticajem eksproprijacije na sektoru 3. Ovi podaci o ukupnom broju parcela u

svakoj od katastarskih opština na teritoriji Grada Čačka i Grada Kraljeva, umanjeni su za broj parcela koje su predmet administrativnih prenosa (tj. situacija kada se pravo vlasništva nad parcelom prenosi sa jednog javnog vlasnika na drugog), a kako bi se utvrdio ciljani broj uzoraka za svaku katastarsku opštinu. Takođe, bilo je slučajeva u kojima je jedan vlasnik parcele imao vlasništvo nad više parcela. Svaki ovakav slučaj posmatrao se kao jedan uzorak.

Prateći prethodno objašnjenu metodologiju, konsultant je definisao konačan broj uzoraka za kategorije 2 i 3 iz Tabele 2, za svaku od katastarskih opština (KO) zahvaćenih projektom. Kao što je prikazano u Tabeli 4, ciljani broj uzoraka je dostignut u svakoj katastarskoj opštini osim u KO Ljubić i KO Rakova. Razlog ovome je mali broj PAP-ova u ovim katastarskim opštinama, što je otežalo stupanje u kontakt sa licima kojima se otkupljivala zemlja. Bilo je nekoliko slučajeva gde je primećeno u toku intervjeta da sagovornici, ili njihovi članovi porodica, poseduju parcele na više katastarskih opština koje su pod uticajem projekta na sektoru 3. U tim slučajevima, bili su označeni kao "sproveden upitnik" za svaku od takvih parcela. Pored toga, definisani ciljni brojevi uzoraka su u nekim katastarskim opštinama premašeni, gde su PAP-ovi pokazali veće interesovanje za učešće u anketi i obratili se timu koji je anketiranje sprovodio.

Tabela 4 Određivanje ciljane veličine uzorka

Katastarska opština (KO)	Ukupan broj parcele dobijen od Katastra nepokretnosti (a)	Broj administrativnih prenosa	Broj vlasnika pod uticajem				Ciljana veličina uzorka		Broj sprovedenih intervjua	
			Veliki uticaj (b)	Srednji uticaj (c)	Mali uticaj (d)	Ukupno (b+c+d)	Srednji utcaj	Mali uticaj	Srednji uticaj	Mali uticaj
Grad Čačak										
Baluga Ljubićka	232	39	1	52	42	95	10	4	11	7
Baluga Trnavska	106	6	0	42	19	61	8	2	8	2
Donja Gorevnica	125	5	0	50	38	88	10	4	10	4
Goričani	159	40	0	40	14	54	8	1	12	1
Katrga	309	43	0	92	48	140	18	5	22	5
Konjevići	46	11	2	12	9	23	2	1	2	4
Kukići	131	26	0	55	26	81	11	3	11	4
Ljubić	6	4	0	1	1	2	1	1	0	0
Mojsinje	99	8	0	34	23	57	7	2	6	4
Mrčajevci	237	32	0	96	43	139	19	4	21	15
Mršinci	73	8	1	21	18	40	4	2	12	2

Katastarska opština (KO)	Ukupan broj parcela dobijen od Katastra nepokretnosti (a)	Broj administrativnih prenosa	Broj vlasnika pod uticajem				Ciljana veličina uzorka		Broj sprovedenih intervjua	
			Veliki uticaj (b)	Srednji uticaj (c)	Mali uticaj (d)	Ukupno (b+c+d)	Srednji utcaj	Mali uticaj	Srednji uticaj	Mali uticaj
Preljina	102	26	2	31	23	56	6	2	7	6
Stančići	82	8	0	22	14	36	4	1	6	1
Rakova	8	1	0	1	6	7	1	1	0	0
Vapa	49	5	0	18	8	26	4	1	4	1
Zablaće	206	6	1	74	35	110	15	4	15	4
Grad Kraljevo										
Adrani	215	43	0	82	42	124	16	4	16	5
Bapsko Polje	110	8	0	44	13	57	9	1	9	1
Cvetke	25	8	0	8	3	11	2	1	2	1
Grđica	12	4	0	7	0	7	1	0	1	0
Miločaji	259	28	2	98	51	151	19	5	20	5
Mrsać	195	24	2	69	39	110	14	4	16	3
Obrva	206	16	1	71	44	116	14	4	14	4
Popovići	113	9	0	39	10	49	8	1	8	1

Katastarska opština (KO)	Ukupan broj parcela dobijen od Katastra nepokretnosti (a)	Broj administrativnih prenosa	Broj vlasnika pod uticajem				Ciljana veličina uzorka		Broj sprovedenih intervjua	
			Veliki uticaj (b)	Srednji uticaj (c)	Mali uticaj (d)	Ukupno (b+c+d)	Srednji utcaj	Mali uticaj	Srednji uticaj	Mali uticaj
Ukupno	3105	407	12	1059	569	1640	211	58	233	80

2 Opis projekta i mogući uticaji

2.1 O projektu

Projekat autoputa Moravski koridor u dužini od 112,4 km nalazi se u regionu Zapadne Morave u Republici Srbiji i spaja Preljinu sa Pojatama preko Kruševca.

Slika 1 Trasa projekta

Projekat je podeljen na 3 sektora, gde svaki sektor ima po 3 deonice:

1. Sektor 1: Pojate – Kruševac (dužine 27,83 km)

- 1) Pojate – most preko Južne Morave
- 2) Most preko Južne Morave – Makrešane
- 3) Makrešane – Koševi

2. Sektor 2 Kruševac (Koševi) – Adrani (52,86 km)

- 4) Kruševac (Koševi) – Lopoška reka
- 5) Lopoška reka (Trstenik)

- 6) Trstenik – reka Tovarnica
- 7) Reka Tovarnica – Adrani

3. Sektor 3 Adrani – Preljina (dužine 28,66km)

- 8) Petlja Adrani – petlja Mrčajevci
- 9) Petlja Mrčajevci – petlja Preljina
- 10) Petlja Preljina – petlja Preljina (E-763)

Projekat će zahtevati privremeni i trajni otkup zemljišta za potrebe izvođenja radova na autoputu, sa svim pratećim objektima (petlja, podvožnjak, nadvožnjak, mostovi, propusti) i radove na regulaciji reke Zapadne Morave, kao i prateće objekte (pristupni putevi, pozajmišta, odlagališta, kampovi, itd.).

Autoput je projektovan sa po dve vozne trake širine po 3,75 m u svakom smeru, 2,5 m širokim zaustavnim trakama, 2 x (1,0 m + 0,5 m) rubnim trakama, razdelnom trakom širine 4 m i obostranim bankinama širine po 1,5 m. Širina kolovoza je 11,5 m po smeru, a ukupna širina poprečnog profila je 30,00 m. Planirana je izgradnja 11 raskrsnica: Pojate, Ćićevac, Kruševac Istok, Kruševac Zapad, Velika Drenova, Trstenik, Vrnjačka Banja, Vrba, Kamidžora, Adrani i Preljina. Planirana je izgradnja 130 putnih struktura, od toga 71 most, 28 nadvožnjaka i podvožnjaka i 31 propust. Na trasi autoputa planirani su objekti za potrebe korisnika: 3 parkirališta “Moravište”, “Donji Koševi” i “Donja Ratina” i odmaralište “Mrčajevci”.

2.2 Zajednice pod uticajem projekta

Trasa autoputa Sektora 3 prolazi kroz administrativne teritorije grada Čačka i grada Kraljeva. Prema administrativnoj raspodeli Republike Srbije oba grada obuhvataju manja naselja unutar svojih granica – sela i gradske opštine (pogledati karte u Prilog C). Sa druge strane katastarske opštine prikazuju vlasništvo nad zemljištem, i prikazuju granice parcela. U najvećem broju slučajeva, katastarska opština se preklapa sa teritorijama naselja (Tabela 5). Katastarska parcela je definisana kao osnovna teritorijalna katastarska jedinica koja predstavlja deo zemlje u katastarskoj opštini sa definisanom granicom i označena je jedinstvenim brojem, i nad njom postoji pravo vlasništva. Pojedinac može biti vlasnik više od jedne parcele. Slično tome, jedna parcela može biti u vlasništvu više od jednog vlasnika (svvlasništvo). Treba napomenuti da u ovom slučaju više svvlasnika ne mora uvek nužno da ima isti procentualni ideo u vlasništvu parcele. Pravo nad vlasništvom se deli, svakom svvlasniku do određenog takozvanog idealnog dela, predstavljen razlomkom ili procentom.

Tabela 5 Spisak opština i katastarskih opština

Grad	Naselje (gradska opština ili selo)	Katastarska opština (KO)
Grad Čačak	Baluga Ljubićska	KO Baluga Ljubićska
	Baluga Trnavska	KO Baluga Trnavska
	Donja Gorevnica	KO Donja Gorevnica
	Goričani	KO Goričani
	Katrga	KO Katrga
	Konjevići	KO Konjevići
	Kukići	KO Kukići
	Ljubić	KO Ljubić
	Mojsinje	KO Mojsinje
	Mrčajevci	KO Mrčajevci
	Mršinci	KO Mršinci
	Preljina	KO Preljina
	Stančići	KO Stančići
	Rakova	KO Rakova
	Vapa	KO Vapa
	Zablaće	KO Zablaće
Grad Kraljevo	Adrani	KO Adrani
	Bapsko Polje	KO Bapsko Polje
	Cvetke	KO Cvetke
	Grdica	KO Grdica
	Miločaji	KO Miločaji
	Mrsać	KO Mrsać
	Obrva	KO Obrva
	Popovići	KO Popovići

Grad Čačak i grad Kraljevo su tokom prethodnih decenija doživeli porast u broju stanovništva. Ovo je ograničeno na urbana područja i okolna naselja. Nasuprot tome, broj stanovništva u seoskim sredinama, udaljenim selima i naseljima značajno opada. Ovi demografski pokazatelji su uobičajeni za gotovo sve opštine u Republici Srbiji. U gradu Čačku je zabeležen rast broja stanovništva od 17,8% u periodu od 1972-2011. godine. Rast je zabeležen samo u opštinskom centru i u ograničenom broju okolnih sela (Baluga Ljubička, Konjevići, Preljina i Vapa). Što se tiče drugih naselja, u nekima je broj stanovnika u stagnaciji (Baluga Trnavska, Ljubić, Mojsinje, Stančići, Zablaće), dok je u ostalim u značajnom padu. Slično tome, stanovništvo grada Kraljeva beleži trend rasta stanovništva u istom periodu. Rast je uglavnom lokalizovan u opštinskom centru i u naselju Adrani, dok broj stanovništva u ostalim naseljima stagnira ili opada.⁵

Tabela 6 Uporedni pregled broja stanovništva

Grad	Broj stanovnika u 1971	Broj stanovnika u 2011
Grad Čačak	97.924	115.337
Urbano	48.981	73.331
Ruralno	48.943	42.006
Baluga Ljubičska	361	415
Baluga Trnavska	697	726
Donja Gorevnica	983	877
Goričani	970	698
Katrga	1.282	877
Konjevići	579	859
Kukići	641	490
Ljubić	70	61
Mojsinje	891	836
Mrčajevci	3.092	2.767
Mršinci	1.347	1.264
Preljina	1.437	1.840
Stančići	867	661
Rakova	300	331
Vapa	600	695
Zablaće	1.081	1.170
Grad Kraljevo	106.153	125.488
Urbano	38.760	68.749
Ruralno	67.393	56.739
Adrani	1.709	2.232

⁵ Izvor: 2011 Popis stanovništva, domaćinstva i stanova u Republici Srbiji. Uporedni pregled broja stanovnika u 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991, 2002 i 2011. Podaci po naseljima. Knjiga 20. Beograd 2014. (strane 70, 83)

Grad	Broj stanovnika u 1971	Broj stanovnika u 2011
Bapsko Polje	259	248
Cvetke	1.208	977
Grdica	1.137	819
Miločaji	1.191	1.019
Mrsać	1.410	1.307
Obrva	898	653
Popovići	391	307
Ukupno	227.478	262.954

Ovi trendovi su direktna posledica činjenice da se investicije javnog sektora (komunalna infrastruktura, putna infrastruktura, obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita, kultura i administracija) pretežno usmeravaju ka opštinskim centrima. Ruralna naselja, koja su u neposrednoj blizini opštinskih centara, beleže demografski rast. Uzrok tome jeste težnja stanovnika udaljenijih naselja da svoj život približe opštinskim centrima.

Promene u broju domaćinstava slične su promenama u broju stanovništva. Međutim, smanjenje broja domaćinstva je sporije u poređenju sa brojem stanovnika iz dva razloga. Primarni razlog je odvajanje generacija i uspostavljanje zasebnih domaćinstava nezavisno od roditeljskih domova u istom ili drugom naselju, dok je drugi razlog dalje postojanje staračkih domaćinstava sa jednim ili dva člana (najčešće sa oba starija od 65 godina).⁶

Tabela 7 Uporedni pregled broja stanova za trajno stanovanje u 1971. i 2011. godini

Grad	Broj domaćinstava 1971	Broj domaćinstava 2011
Grad Čačak	28,667	39,409
Urbano	15,398	25,664
Ruralno	13,269	13,745
Baluga Ljubićska	96	122
Baluga Trnavska	173	202
Donja Gorevnica	303	313
Goričani	266	225
Katrga	358	277
Konjevići	152	269
Kukići	169	161
Ljubić	19	21
Mojsinje	258	277
Mrčajevci	914	913

⁶ Izvor: 2011 Popis stanovništva, domaćinstva i stanova u Republici Srbiji. Uporedni pregled broja stanovnika u 1948 - 2011. i stanova 1971 – 2011. Podaci po naseljima. Knjiga 21. Beograd 2014. (strane 118, 144)

Grad	Broj domaćinstava 1971	Broj domaćinstava 2011
Mršinci	378	385
Preljina	383	552
Stančići	201	211
Rakova	72	83
Vapa	158	202
Zablaće	292	364
Grad Kraljevo	29,446	42,028
Urbano	12,362	23,568
Ruralno	17,084	18,460
Adrani	442	726
Bapsko Polje	73	83
Cvetke	303	268
Grdica	308	251
Miločaji	290	296
Mrsać	363	402
Obrva	219	201
Popovići	91	92
Ukupno	64,394	88,333

Analizirajući podatke o objektima za stalno stanovanje prema nastanjenosti, primećujemo da je u svim opštinama, kao i u naseljima na područjima koja su pod uticajem projekta, ideo objekata za stalno stanovanje koji se trenutno ne koriste ili su napušteni je relativno visok, posebno u ruralnim oblastima.⁷

Tabela 8 Stambeni objekti za trajno stanovanje prema statusu nastanjenosti 2011. godine

Grad	Ukupan broj stambenih objekata	Nastanjeni	Trenutno nenastanjeni ili napušteni	Povremeno korišćeni (za odmor, rekreaciju i tokom sezonskih poljoprivrednih radova)	Drugo⁸
Grad Čačak	51,482	38,590	7,828	4,625	593
Urbano	29,575	25,031	4,043	274	294
Ruralno	21,907	13,559	3,785	4,351	299
Baluga Ljubićska	146	114	15	17	0

⁷ Izvor: 2011 Popis stanovništva, domaćinstva i stanova u Republici Srbiji. Broj i površina stambenih jedinica. Podaci po naseljima. Knjiga 22. Beograd 2013. (strane 190, 242)

⁸ Ovaj broj označava sledeće kategorije: objekti za obavljanje aktivnosti, zauzeti poslovni prostori, objekti zauzeti za određene potrebe, kolektivne stambene jedinice.

Grad	Ukupan broj stambenih objekata	Nastanjeni	Trenutno nenastanjeni ili napušteni	Povremeno korišćeni (za odmor, rekreaciju i tokom sezonskih poljoprivrednih radova)	Drugo8
Baluga Trnavska	230	202	22	6	0
Donja Gorevnica	463	310	114	37	4
Goričani	334	222	31	81	2
Katrga	459	273	116	68	2
Konjevići	310	268	28	14	1
Kukići	204	160	29	15	0
Ljubić	36	21	10	5	0
Mojsinje	408	272	69	51	19
Mrčajevci	1,278	902	233	141	6
Mršinci	518	382	66	67	5
Preljina	772	548	93	125	19
Stančići	102	83	15	5	0
Rakova	321	209	12	100	1
Vapa	242	198	38	6	4
Zablaće	471	358	77	35	5
Grad Kraljevo	53,367	41,358	8,607	3,258	393
Urbano	27,538/	23,213	3,839	387	227
Ruralno	25,829	18,145	4,768	2,871	166
Adrani	835	714	95	24	11

Prema Republičkom zavodu za statistiku, prosečna neto zarada (bez poreza i doprinosa) u avgustu 2020. godine na nacionalnom nivou je iznosila 59.698 RSD (približno 505 EUR), dok su zaposleni u Gradu Čačku zarađivali 50.130 RSD (približno 431 EUR), odnosno 49.692 RSD (približno 423 EUR) u Gradu Kraljevu.

2.3 Uticaji i rizici projekta

Uzimajući u obzir prirodu i opseg projekta, kao i karakteristike zajednica u području pod uticajem projekta, identifikovani su sledeći uticaji i rizici:

Tabela 9 Uticaji i rizici projekta

Uticaj	Rizik / Opis
Faza pre početka izvođenja radova	
Gubitak zemljišta	Gubitak građevinskog zemljišta
	Gubitak poljoprivrednog zemljišta (obradivanog i neobradivanog)
Gubitak useva	Gubitak jednogodišnjih i višegodišnjih biljaka
Fizičko raseljavanje	Gubitak mesta stanovanja usled fizičkog raseljavanja
Izmeštanje poslovnih aktivnosti	Nemogućnost nastavljanja sa poljoprivrednom proizvodnjom
	Gubitak prihoda od zakupa zemljišta
	Gubitak ruralne infrastrukture (sistemi za navodnjavanje, neformalni pristupni putevi)

Uticaj	Rizik / Opis
	Gubitak pomoćnih objekata
	Gubitak poljoprivrednih aktivnosti za samostalnu proizvodnju
	Gubitak pašnjaka za stoke
	Gubitak poslovnih objekata
Faza izvođenja radova	
Izmeštanje poslovnih aktivnosti	Ulazak u posed – izvođenje radova van granica gradilišta (građevinska mehanizacija, radovi, višak materijala, otpad, itd.)
	Privremeni gubitak pristupa zemljištu zbog prekinutog seoskog puta
	Oštećenje na postojećoj ruralnoj infrastrukturi (sistem za navodnjavanje, neformalni pristupni putevi)
	Šteta na privatnoj imovini i propust izvođača da popravi štetu (ograde, pomoćni objekti, kuće, itd.)
	Gubitak poljoprivredne proizvodnje zbog zagađenja zemljišta
Privremen otkup zemljišta	Gubitak poljoprivredne proizvodnje zbog zagađenja zemljišta (neuspeh vraćanja zemljišta u prvobitno stanje)

Uticaj	Rizik / Opis
Faza puštanja u rad	
Gubitak pristupa imovini	Trajni gubitak pristupa zemljištu zbog prekinutog seoskog puta ⁹
Izmeštanje poslovnih aktivnosti	Gubitak poljoprivredne proizvodnje usled smetnji u saobraćaju i neadekvatno izvedenih građevinskih radova (prašina, poplave zbog loših drenažnih sistema, zagađenje zemljišta)

⁹ Kako se na projektu primenjuje pristup prilagodljivog upravljanja projektom, ne očekuje se da će broj ljudi pogodjenih trajnim gubitkom pristupa imovini biti značajan.

3 Pravni okvir

3.1 Zahtevi nacionalnog zakonodavstva

Glavni zakoni koji uređuju oblasti otkupa zemljišta / proces eksproprijacije u Republici Srbiji su:

- Zakon o eksproprijaciji ("Službeni glasnik RS", broj 53/95, "Službeni glasnik SFRJ", broj 16/2001 – odluka Ustavnog suda i "Službeni glasnik Republike Srbije", broj 20/2009 i 55/2013 – odluka US),
- Zakon o šumama ("Službeni glasnik RS", broj 30/2010),
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu ("Službeni glasnik RS", broj 62/2006, 65/2008 – drugi zakon, 41/2009, 112/2015),
- Zakon o državnom premeru i katastru ("Službeni glasnik RS", broj 72/2009, 18/2010, 65/2013 i 15/2015 – odluka US),
- Zakon o vodama ("Službeni glasnik RS", broj 30/2010),
- Zakon o javnoj svojini ("Službeni glasnik RS" broj 72/2011, 88/2013, 105/2014),
- Zakon o planiranju i izgradnji ("Službeni glasnik RS" broj. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, odluka US 98/2013, odluka US 132/2014 i 145/2014),
- Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa ("Službeni list SFRJ", broj 6/80 i 36/90, "Službeni list SFRJ", broj 29/96 i "Službeni glasnik RS", broj 115/2005).

Zakon o eksproprijaciji opisuje proces eksproprijacije i daje opšti okvir eksproprijacije u Republici Srbiji. Neke od najvažnijih odredbi su:

- da obezbedi jednostavan, efikasan proces, i u što većoj meri smanji potrebe za sudskim postupcima kako bi se olakšala neophodna eksproprijacija. U normalnim okolnostima, čitav postupak otkupa zemljišta se može završiti u periodu od šest meseci;
- da obezbedi pravičnu naknadu za zemljište i imovnu koja je pod uticajem projekta, prema odluci Poreske uprave, u ime "Korisnika eksproprijacije". Vrednost se procenjuje na osnovu trenutne tržišne cene;
- u slučajevima poljoprivrednog zemljišta koje se nalazi u privatnom vlasništvu, i ukoliko je dostupno zemljište uporedive vrste i kvaliteta u toj oblasti ili u neposrednoj blizini, treba je ponuditi osobama pod uticajem projekta sa formalnim vlasništvom;
- uporedivost se utvrđuje na osnovu procene raspoloživog javnog zemljišta, od strane ovlašćenog stručnjaka angažovanog od strane Korisnika eksproprijacije;
- ukoliko osoba pod uticajem projekta ne prihvati ponuđeno zamensko zemljište, biće im ponuđena novčana naknada. Ako lice pogodeno projektom želi da ospori ponuđeni iznos, može da pribegne sudskom postupku.

- u slučaju da je osoba pod uticajem projekta izgradila objekat, bez formalne građevinske dozvole, odluka o isplati naknade se može doneti na Sudu prema Zakonu o osnovama svojinsko-pravnih odnosa, u slučaju da postoje investicije u koje je uloženo, i kako ovlašćeni stručnjak odluči.
- u slučajevima delimične eksproprijacije ukoliko osobe pod uticajem projekta procene da preostali deo nije održiv, npr. nije ekonomski isplativ, mogu predati zahtev za otkup preostalog dela zemljišta. Ovlašćeni stručnjak donosi odluku o ovakvim zahtevima.

3.2 Pregled važećih zahteva

Uz obavezu da KS ispunjavaju zahteve nacionalne regulative, takođe moraju ispuniti zahteve zajmodavaca koji učestvuju u finansiranju projekta. Relevantni zahtevi koji proizilaze iz IFC Standarda za sprovodenje projekta u skladu sa održivošću životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja (2012), a posebno PS 5 "Otkup zemljišta i prinudno raseljavanje", potom zahteva Okvira Svetske banke za životnu sredinu i društveno-ekonomskog pitanja, standarda 5 za zaštitu životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja kao i IFC Priručnika dobre prakse: Otkup zemljišta i raseljavanje 2019., su ukratko:

- izbeći, ili svesti na najmanju moguću meru prinudno raseljavanje razmatranjem drugih projektnih rešenja;
- gde se fizičko ili ekonomsko raseljavanje kao posledice otkupa zemljišta ne mogu izbeći, obezbediti naknadu za gubitak imovine u visini troškova njene potpune zamene;
- kako bi se ublažili štetni uticaji otkupa zemljišta (gubitak stambenog objekta i/ili izvora prihoda) ponuditi naknadu i/ili opcije za raseljavanje ili ponovno uspostavljanje izvora prihoda bez obzira da li postoji formalno pravo nad zemljištem / postojećim objektima;
- poboljšati, ili vratiti na nivo pre projekta, izvore prihoda raseljenih osoba uključujući one koji nemaju formalno zakonsko pravo nad zemljištem koje zauzimaju;
- razvoj i implementacija RAP-a moraju da uključuju konsultacije i da se obezbedi informisano učešće osobama pod uticajem projekta. Konsultacije moraju biti smislene, kulturno-ekonomski prihvatljive i moraju uključivati zajednice pod uticajem projekta;
- doneti posebne odredbe za pružanje pomoći ugroženim ili ranjivim grupama (koji su prisutni pod uticajem projekta u trenutku datuma preseka) na koje raseljavanje može imati značajnije uticaje nego na druge i koji mogu biti ograničeni svojim pravom da potraže ili iskoriste pomoći prilikom uspostavljanja ponovnog izvora prihoda;
- povezati se sa zainteresovanim stranama u ranoj fazi projekta i uspostaviti efikasan mehanizam za žalbe.

3.3 Sažetak glavnih neslaganja između nacionalnog zakonodavstva i primenjivih zahteva

Zahtevi nacionalne zakonske regulative vezani za eksproprijaciju u Republici Srbiji, su u najvećoj meri usklađeni sa zahtevima IFC Standarda za sprovođenje projekta u skladu sa održivošću životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja (2012), a posebno PS 5 "Otkup zemljišta i prinudno raseljavanje", potom zahteva Okvira Svetske banke za životnu sredinu i društveno-ekonomска pitanja, standarda 5 za zaštitu životne sredine i društveno-ekonomskih pitanja kao i IFC Priručnika dobre prakse: Otkup zemljišta i raseljavanje 2019. Glavna odstupanja koja su identifikovana navedena su u nastavku teksta. Kompletan uporedna analiza između primenljivih zahteva dostupna je u Okvirnom planu raseljavanja i ponovnog uspostavljanja izvora prihoda.

- Zakonski okvir Republike Srbije ne sadrži odredbe vezane za rano uključivanje zainteresovanih strana niti njihovo osnaživanje učestvuju u procesu donošenja odluka u toku eksproprijacije. Osobe koje su formalno zahvaćene uticajem procesa eksproprijacije obično dobiju prve informacije prilikom objavljivanja javnog interesa.
- Zakonski okvir Republike Srbije nudi pravičnu naknadu za zemljište pod uticajem projekta, za objekte i useve ali ne uzima u obzir amortizaciju. Zakon ne predviđa dodatnu pomoć ili naknadu u toku ili nakon raseljavanja, osim naknade za gubitak imovine. Vlasnici ne dobijaju nikakvu pomoć za ponovno uspostavljanje imovine (nema brze procedure administracije za dozvole, licence ili komunalne priključke). Pravo na naknadu se pruža samo formalnim vlasnicima, dok neformalni vlasnici ili korisnici mogu dobiti naknadu samo ukoliko ispunjavaju posebno propisane uslove.
- Osim pripreme studije o eksproprijaciji i liste formalnih vlasnika i njihove imovine, zakonodavstvom nije predviđeno pripremanje drugih dokumenata kojima bi se uklonili ili umanjili negativni društveno-ekonomski uticaji vezani za eksproprijaciju.
- Zakonski okvir Republike Srbije ne sadrži zahteve za ranjive grupe.
- Zakonski okvir Republike Srbije priznaju pravo osobama pod uticajem projekta da ulože žalbu u različitim fazama procesa eksproprijacije, ali ne postoji zahtev za uspostavljanje žalbenog mehanizma.

4 Principi, ciljevi i proces

4.1 Principi i ciljevi

Glavni cilj ovog dokumenta je da naglasi koje procedure je potrebno ispoštovati i koje su konkretnе akcije koje je potrebno preduzeti kako bi se proces otkupa zemljišta sproveo adekvatno i kako bi osobe pod uticajem projekta dobine adekvatnu novčanu naknadu. Akcije iz ovog RAP-a će omogućiti adekvatno učešće osoba pod uticajem projekta u procesu otkupa zemljišta, konsultacije tokom svih faza i omogućiti potpuno funkcionisanje žalbenog mehanizma.

Glavni ciljevi ovog dokumenta su:

- Da umanji potencijalni negativni uticaj ovog projekta na zajednice;
- Da umanji negativni društveni i ekonomski uticaj otkupa zemljišta, kao i trajne ili privremene gubitke, obezbeđivanjem novčane naknade za gubitak imovine;
- Da umanji negativni društveni i ekonomski uticaj ograničenog pristupa imovini, uključujući i poslovnoj imovini;
- Da uspostavi organizacione sisteme i procedure za praćenje realizacije ovog plana i preuzimanje korektivnih mera;

Principi na kojima se zasniva ovaj dokument i principi kojih će se dokument pridržavati tokom implementacije Projekta su sledeći:

- Otkup zemljišta će se izvršiti u skladu sa važećim zakonodavstvom Republike Srbije (posebno Zakon o eksproprijaciji RS), PS5, ESS5, i Priručnikom dobre prakse: Otkup zemljišta i prinudno raseljavanje 2019, kao što je opisano u ovom dokumentu, i dobrom međunarodnom praksom.
- Privremeno zauzimanje zemljišta za potrebe građevinskih radova će biti nadoknađeno prema Zakonu o eksproprijaciji Republike Srbije.
- Osobama pod uticajem projekta će biti pružena pomoć u svim fazama Projekta kako bi se ponovo obnovili izvori prihoda i životni standardi na nivo na kom su bili pre početka projekta.
- Kratkotrajni uticaji vezani za gubitak ili poteškoće prilikom pristupa imovini, koji će se ublažiti obezbeđivanjem pristupnih puteva.
- Posebna podrška i pažnja u procesu otkupa zemljišta, kao i tokom implementacije svih faza projekta, biće pružena ranjivim grupama pod uticajem projekta, u skladu sa njihovom ranjivošću. Uključivanje žena iz pogodjenih domaćinstava u sve javne konsultacije, kako bi se olakšalo njihovo ravnometerno učešće u merama za ublažavanje koje su definisane u okviru ovog RAP-a. Dokumentacija o vlasništvu ili zakupu, kao što su vlasnički listovi, ugovori o zakupu (uključujući i bankovne račune uspostavljene za isplatu novčane nakade), treba da se izdaju na ime oba supružnika, ukoliko su eksproprijsana sredstva deo bračne imovine oba supružnika. Svaka druga

pomoć biće jednakost dostupna i muškarcima i ženama i prilagođena njihovim potrebama.

- Tokom implementacije projekta i ciklusa raseljavanja, zainteresovanim stranama će se pružiti kompletne informacije o njihovim pravima na žalbe, mogućnostima i procedurama. Sve žalbe će biti uzete u obzir tokom implementacije projekta i aktivnostima tokom raseljavanja.

4.2 Pregled procesa

Procesu pripreme Akcionog plana raseljavanja prethodila je serija aktivnosti, kao što je opisano u nastavku:

1. Utvrđivanje javnog interesa

Zakon o utvrđivanju javnog interesa i posebnih postupaka za sprovođenje projekta izgradnje infrastrukturnog koridora autoputa E-761, deonica Pojate – Preljina, usvojen je u julu 2019. godine (Službeni glasnik RS br 49/2019), kojim se utvrđuje javni interes za eksproprijaciju zemljišta i imovine za izgradnju Moravskog koridora.

2. Određivanje trase projekta

Izgradnja Moravskog koridora je odlučena prema Prostornom planu područja posebne namene koridora autoputa E-761 - Uredbom o utvrđivanju prostornog plana područja posebne namene koridora autoputa E-761 ("Službeni glasnik RS" broj 10 od 06.02.2020.). U skladu sa zahtevima zakonske regulative, ovaj dokument je adekvatno objavljen i dostupan za komentare (Pogledati Poglavlje 7.1 za više informacija).

3. Definicija datuma preseka

Datum preseka tj. datum moratorijuma nakon kojeg osobe nisu podobne za naknadu za ulazak u posed pod uticajem projekta ili bilo koji drugi oblik pomoći, definisan je Okvirnim planom raseljavanja i ponovnog uspostavljanja izvora prihoda, kao deseti dan od dana održavanja javnih konsultacija za ovaj plan u svakoj od opština pod uticajem projekta. U pogledu opština koje su predmet ovog RAP-a, to su sledeći datumi

- 19.2.2020., 15h u prostorijama grada Kraljeva
- 20.2.2020., 10h u prostorijama grada Čačka.

4. Preliminarni okvirni plan

Okvirni plan raseljavanja i ponovnog uspostavljanja izvora prihoda je napravljen od strane 2U1K Engineering and Consultancy Inc. u ime Koridora Srbije, u kome se opisuju ključni principi otkupa zemljišta i raseljavanja kao i ciljevi, organizacija i kriterijumi koji će se primenjivati u toku implementacije projekta kako bi se obezbedilo adekvatno upravljanje nad otkupom zemljišta i pristup nad zauzetim zemljištem za potrebe projekta.

5. Proces eksproprijacije

Proces eksproprijacije za sektor 3 Moravskog koridora, koji je predmet ovog Akcionog plana raseljavanja, započet je u aprilu 2019. godine. Proces je i dalje u toku za one PAP-ove koji nisu potpisali sporazume o novčanoj naknadi (tj. tamo gde su pokrenuti sudski postupci). Prema informacijama dobijenim od strane KS, broj takvih slučajeva je 170 i svi su u toku. Prema Proceni uticaja na životnu sredinu (novembar 2020), proces je sproveden kroz sledeće korake:

- Pribavljanje informacija o osobama pod uticajem projekta i njihovoj imovini od strane Republičkog geodetskog zavoda
- Podnošenje zahteva za eksproprijaciju zahvaćenim opština
- Podnošenje ponuda za novčanu naknadu osobama pod uticajem projekta na osnovu procena relevantnih opština
- Pregovaranje o iznosu naknade i potpisivanje sporazuma o istoj.

6. Društveno ekonomsko istraživanje

Konsultant je obavio prikupljanje primarnih podataka tokom poseta na lokacijama gradova Kraljeva i Čačka (koji su u okviru sektora 3) između 28. septembra i 28. oktobra i 25. januara i 2.februara, kao i putem telefonskih razgovora obavljenih između novembra 2020. i januara 2021. Ovi podaci su iskorišćeni kako bi se utvrdila vrsta uticaja na stanovništvo zahvaćeno uticajem projekta i definisala matrica prava.

5 Projektom zahvaćena lica, imovina i prava

Tabela 10 u nastavku prikazuje informacije o zemljištu pod uticajem projekta na sektoru 3, a prema informacijama dobijenim od Katastra nepokretnosti. Dostupni podaci pokazuju da je poljoprivredno zemljište pod najvećim uticajem u gotovo svim katastarskim opštinama. U većini katastarskih opština, eksproprijacija nije u velikoj meri uticala na građevinsko zemljište, osim u onim katastarskim opštinama koje se nalaze u blizini gradova, npr. Adrani i Preljina.

Tabela 10 Zemljište pod uticajem projekta

Katastarska opština (KO)	Ukupna površina parcele (ha)	Površina pod uticajem (ha)	Najmanja površina pod uticajem (ha)		Najveća površina pod uticajem (ha)		Prosečna površina pod uticajem (ha)	Namena zemljišta																
			Privatno		Javno			Privatno		Javno		Privatno		Javno		Poljoprivredno zemljište		Građevinsko zemljište		Ostalo ¹⁰		Šuma		
			Br. parcele	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcele	Površina pod uticajem (ha)		Br. parcele	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcele	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcele	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcele	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcele	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcele	Površina pod uticajem (ha)					
Grad Čačak																								
Baluga Ljubićska	99.15	37.35	0.0011	0.0008	1.77	1.63	0.16	226	No info	20	No info	29	No info	11	No info									
Baluga Trnavska	50.76	22.36	0.0008	0.02	1.63	2.19	0.21	79	No info	1	No info	41	No info	22	No info									

¹⁰ ostalo neplodno zemljište i parcele bez podataka o načinu korišćenja

Katastarska opština (KO)	Ukupna površina parcela (ha)	Površina pod uticajem (ha)	Najmanja površina pod uticajem (ha)		Najveća površina pod uticajem (ha)		Prosečna površina pod uticajem (ha)	Namena zemljišta							
			Privatno	Javno	Privatno	Javno		Poljoprivredno zemljište		Gradevinsko zemljište		Ostalo ¹⁰		Šuma	
								Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)
Donja Gorevnica	70.97	19.60	0.0003	0.03	1.04	1.10	0.15	109	No info	0	No info	11	No info	22	No info
Goričani	57.5	25.16	0.0002	0.0002	0.73	1.16	0.15	80	No info	0	No info	74	No info	22	No info
Katrga	134.86	48.38	0.0012	0.0008	1.14	2.74	0.15	202	No info	0	No info	45	No info	100	No info
Konjevići	21.04	6.34	0.0004	0.0024	0.67	0.84	0.13	0	No info	58	No info	0	No info	2	No info
Kukići	62.75	26.61	0.0002	0.0046	1.06	2.82	0.20	44	No info	0	No info	37	No info	17	No info
Ljubić	7.75	0.96	0.0143	0.0511	0.22	0.33	0.16	1	No info	0	No info	4	No info	0	No info

Katastarska opština (KO)	Ukupna površina parcela (ha)	Površina pod uticajem (ha)	Najmanja površina pod uticajem (ha)		Najveća površina pod uticajem (ha)		Prosečna površina pod uticajem (ha)	Namena zemljišta							
			Privatno	Javno	Privatno	Javno		Poljoprivredno zemljište		Gradevinsko zemljište		Ostalo ¹⁰		Šuma	
								Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)
Mojsinje	57.92	16.96	0.0003	0.030	0.10	0.82	0.17	81	No info	5	No info	17	No info	10	No info
Mrčajevci	112.57	36.21	0.0009	0.0021	0.83	1.45	0.15	120	No info	0	No info	24	No info	45	No info
Mršinci	52.74	16.21	0.0005	0.0325	1.02	1.78	0.22	56	No info	0	No info	20	No info	18	No info
Preljina	49.22	19.05	0.0069	0.0035	1.13	1.16	0.18	40	No info	87	No info	3	No info	0	No info
Stančići	33.43	9.75	0.0005	0.0037	0.69	0.29	0.11	54	No info	5	No info	2	No info	20	No info
Rakova	8.07	0.32	0.0037	0.04	0.14	0.04	0.04	6	No info	0	No info	1	No info	1	No info

Katastarska opština (KO)	Ukupna površina parcela (ha)	Površina pod uticajem (ha)	Najmanja površina pod uticajem (ha)		Najveća površina pod uticajem (ha)		Prosečna površina pod uticajem (ha)	Namena zemljišta								
			Privatno	Javno	Privatno	Javno		Poljoprivredno zemljište		Gradevinsko zemljište		Ostalo ¹⁰		Šuma		
								Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	
Vapa	32.92	12.94	0.0076	0.0010	1.29	1.05	0.26	18	No info	0	No info	33	No info	5	No info	
Zablaće	78.07	33.59	0.0004	0.0362	1.32	1.60	0.16	200	No info	0	No info	37	No info	37	No info	
Grad Kraljevo																
Adrani	133.97	43.85	0.0014	0.0021	1.95	4.14	0.20	135	No info	127	No info	68	No info	23	No info	
Bapsko Polje	49.29	22.98	0.0015	0.0019	1.04	0.56	0.20	56	No info	6	No info	44	No info	15	No info	
Cvetke	5.13	2.60	0.0049	0.0004	0.48	0.14	0.10	16	No info	1	No info	1	No info	8	No info	

Katastarska opština (KO)	Ukupna površina parcela (ha)	Površina pod uticajem (ha)	Najmanja površina pod uticajem (ha)		Najveća površina pod uticajem (ha)		Prosečna površina pod uticajem (ha)	Namena zemljišta							
			Privatno	Javno	Privatno	Javno		Poljoprivredno zemljište		Gradevinsko zemljište		Ostalo ¹⁰		Šuma	
								Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)	Br. parcela	Površina pod uticajem (ha)
Grdica	2.09	1.20	0.05	0.002	0.28	0.06	0.10	0	No info	13	No info	0	No info	0	No info
Miločaji	115.09	38.23	0.006	0.0038	0.09	0.10	0.14	245	No info	12	No info	59	No info	24	No info
Mrsać	144.08	42.37	0.005	0.0013	1.20	0.72	0.21	143	No info	11	No info	39	No info	49	No info
Obrva	138.83	33.14	0.0002	0.0037	1.42	0.75	0.16	218	No info	9	No info	26	No info	28	No info
Popovići	63.11	25.94	0.0013	0.0252	1.20	1.14	0.22	76	No info	1	No info	49	No info	5	No info

5.1 Kategorizacija uticaja

Sve parcele pod uticajem eksproprijacije za potrebe realizacije projekta su podeljene u tri grupe prema veličini uticaja:

- 1) Veliki uticaj: parcele od čijih se vlasnika otkupljuje i poslovni ili stambeni objekat, što dovodi do fizičkog i/ili ekonomskog raseljavanja, ili se otkupljuje objekat koji nije stambeni ili poslovni, a koristi se za odmor i rekreaciju ili privremeni boravak tokom sezone žetve.
- 2) Srednji uticaj: parcele kod kojih je više od 30% površine pod uticajem eksproprijacije, ali nema potrebe za fizičkim raseljavanjem.
- 3) Mali uticaj: parcele kod kojih je manje od 30% površine pod uticajem eksproprijacije i nema potrebe za fizičkim raseljavanjem.

Potrebno je napomenuti da se tačke 2 i 3 odnose na površinu parcela koje su predmet eksproprijacije za potrebe ovog projekta, a ne ideo u ukupnoj površini zemljišta u vlasništvu PAP-ova. U većini slučajeva, PAP-ovi poseduju i druge zemljišne parcele koje nisu predmet eksproprijacije.

Prema informacijama dobijenim iz Katastra nepokretnosti, ukupno je 3.105 zemljišnih parcela koje su predmet eksproprijacije na sektoru 3. U daljoj obradi podataka ovaj broj je umanjen za broj parcela koje su predmet administrativnih prenosa (tj. 407 slučajeva kada je vlasništvo nad parcelama preneto sa jednog javnog vlasnika na drugog). Pored toga, parcele u posedu istih vlasnika smatrani su jednim slučajem (što je dodatno umanjilo ukupan broj za 1.058), čime je dostignut broj od 1.640 parcela. Tabela 11 u nastavku prikazuje broj parcela prema tipu uticaja u svakoj od katastarskih opština na sektoru 3.

Tabela 11 Parcele prema vrsti uticaja

Katastarska opština	Veliki uticaj			Srednji uticaj	Mali uticaj
	Potencijalno stambeni objekti	Poslovni objekti	Vikendice i baštenske kuće		
Grad Čačak					
Baluga Ljubićska	0	0	1	52	42
Baluga Trnavska	0	0	0	42	19
Donja Gorevnica	0	0	0	50	38
Goričani	0	0	0	40	14

Katastarska opština	Veliki uticaj			Srednji uticaj	Mali uticaj
	Potencijalno stambeni objekti	Poslovni objekti	Vikendice i baštenske kuće		
Katrga	0	0	0	92	48
Konjevići	2	0	0	12	9
Kukoći	0	0	0	55	26
Ljubić	0	0	0	1	1
Mojsinje	0	0	0	34	23
Mrčajevci	0	0	0	96	43
Mršinci	0	0	1	21	18
Preljina	1	1	0	31	23
Stančići	0	0	0	22	14
Rakova	0	0	0	1	6
Vapa	0	0	0	18	8
Zablaće	1	0	0	74	35
Grad Kraljevo					
Adrani	0	0	0	82	42
Bapsko Polje	0	0	0	44	13
Cvetke	0	0	0	8	3
Grdica	0	0	0	7	0

Katastarska opština	Veliki uticaj			Srednji uticaj	Mali uticaj
	Potencijalno stambeni objekti	Poslovni objekti	Vikendice i baštenske kuće		
Miločaji	0	1	1	98	51
Mrsać	1	0	1	69	39P
Obrva	0	0	1	71	44
Popovići	0	0	0	39	10
Ukupno	5	2	5	1.059	569

Jedan od PAP-ova od kojih se otkupljuje stambeni objekat potvrdio je da se taj objekat ne koristi kao stalno prebivalište, dok su preostala četiri potvrdila da će biti fizički raseljeni. U dva slučaja, eksproprijacija je uticala na nepoljoprivredne poslovne objekte PAP-ova: (1) prodavnici automobila i (2) proizvodnu radnju. Što se tiče uticaj projekta na domaćinstva koja se oslanjaju na poljoprivredu kao izvor sredstava za život, 73,3% PAP-ova u Kraljevu i 71,2% PAP-ova u Čačku potvrdili su da će se i dalje baviti poljoprivredom, pa se može pretpostaviti da eksproprijacija nema velikih uticaja na njihove izvore sredstava za život. Tabela 12 u nastavku prikazuje podatke o osobama pod uticajem projekta koje su izjavile da neće nastaviti da se bave poljoprivredom. Međutim, teško je napraviti razliku između onih koji ne nastavljaju ovu delatnost zbog projekta i onih koji su u nemogućnosti zbog starosti (oko polovina ispitanih vlasnika imovine i u Čačku i u Kraljevu imaju 65 godina i više).

Tabela 12 Sažetak uticaja na fizičko i ekonomsko raseljavanje

	Fizičko raseljavanje	Ekonomsko raseljavanje - gubitak poslovnih objekata	Ekonomsko raseljavanje – izvori prihoda vezani za zemljište (PAP-ovi koji neće nastaviti dase bave poljoprivredom)
Broj parcela	4	2	56
% u odnosu na broj anketa	1.4%	0.7%	19.7%
% u odnosu na ukupan broj parcela na Sektoru 3	0.2%	0.1%	NA ¹¹

¹¹ Ova informacija nema statistički značaj jer su dostupne informacije ograničene na učesniku u upitniku.

5.2 Popis imovine i poslovnih objekata pod uticajem projekta

Trasa autoputa na sektoru 3 utiče na 24 katastarske opštine (KO) u administrativnim oblastima Grada Čačka i Grada Kraljeva. Socijalno-ekonomsko istraživanje na Sektoru 3 obuhvatilo je 284 PAP-ova. Kompletna baza podataka dostupna je u formi Excel tabele. Pojedinačni podaci o učesnicima u istraživanju i njihovoj imovini su poverljivi i neće biti javno objavljeni.

Tokom sprovođenja istraživanja prikupljene su detaljne informacije o životnim standardima i izvorima prihoda domaćinstava i pojedinaca pod uticajem projekta. Cilj istraživanja bio je da se procene mogući štetni uticaji na PAP-ove, identifikuju ranjivi pojedinci i domaćinstva, kao i da se izradi osnova za praćenje efikasnosti ovog Akcionog plana raseljavanja i usvojenih mera za ublažavanje štetnih uticaja

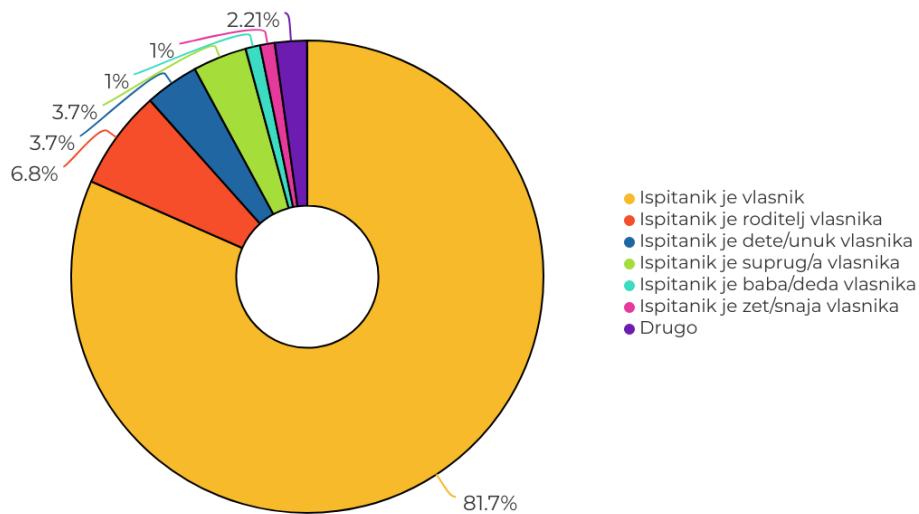
Sledeće stavke treba koristiti kao referentne tačke za buduće praćenje i evaluaciju ovog plana:

- Informacije o demografskoj strukturi
- Informacije o strukturi domaćinstava
- Informacije o ekonomskim aktivnostima i izvorima prihoda PAP-ova
- Informacije o zdravlju i blagostanju PAP-ova.

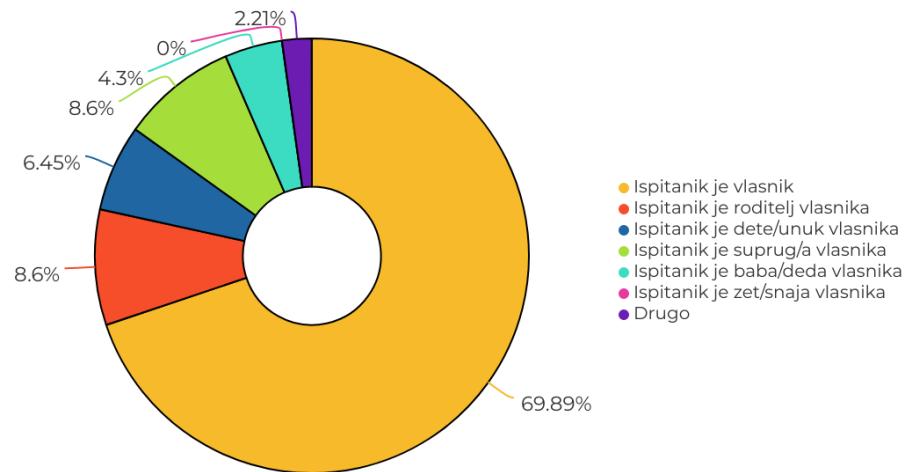
5.3 Projektom zahvaćeno stanovništvo

Starosna i polna struktura intervjuisanih vlasnika imovine

U anketi je bilo ukupno 284 ispitanika: 191 čije je zemljište pripadalo teritoriji grada Čačka i 93 čije je zemljište pripadalo teritoriji grada Kraljeva. Kao što je prikazano na slikama 2 i 3 u nastavku, u 81,7% ispitanika grada Čačka i 69,9% ispitanika grada Kraljeva bili su vlasnici eksproprijsani imovine. Sledеće grupe ispitanika prema zastupljenosti bili su roditelji vlasnika, njihovi supružnici, deca i unuci.

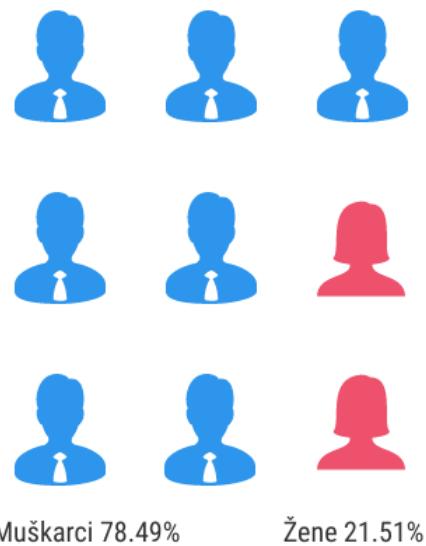

Slika 2 Odnos ispitanika sa vlasnikom imovine u Sektoru 3, Čačak

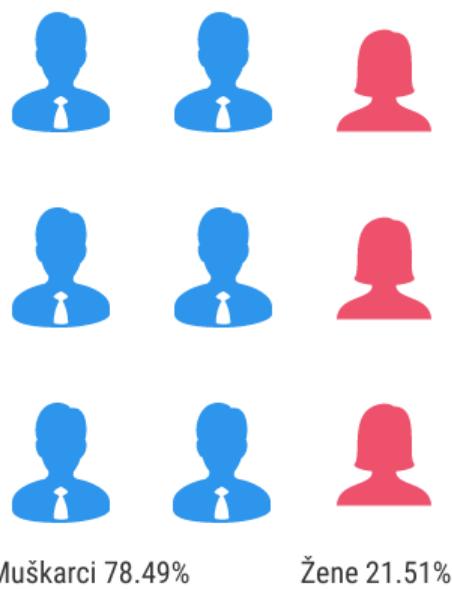

Slika 3 Odnos ispitanika sa vlasnikom imovine u Sektoru 3, Kraljevo

Kao što je prikazano na Slikama 4 i 5, većina vlasnika imovine u gradu Čačak i gradu Kraljevo su muškarci (67,4% odnosno 78,4%). U Čačku je udeo žena među vlasnicima nešto veći od proseka u Republici Srbiji, posebno u ruralnim oblastima. Polna struktura ispitanih vlasnika imovine u Kraljevu bliža je nacionalnoj tradicionalnoj vlasničkoj strukturi, sa uočljivim rodnim nejednakostima.

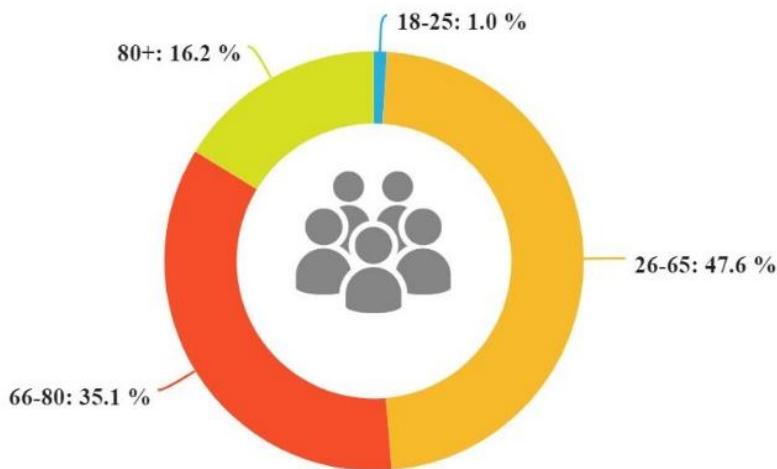

Slika 4 Polna struktura vlasnika imovine na sektoru 3, Čačak

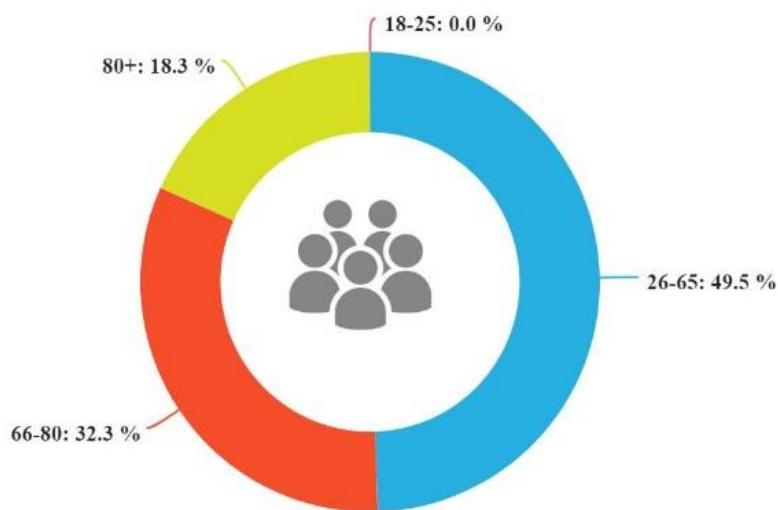

Slika 5 Polna struktura vlasnika imovine na sektoru 3, Kraljevo

Otprilike polovina ispitanih vlasnika imovine u Čačku i Kraljevu ima 65 ili više godina. U seoskim naseljima i dalje dominira obrazac gde je nasledstvo jedini model prenošenja prava vlasništva, bez obzira na starost vlasnika i radnu sposobnost, što predstavlja glavni razlog za nizak udeo mlađih osoba kao vlasnika poljoprivrednog zemljišta.

Slika 6 Starosna struktura vlasnika imovine u Čačku

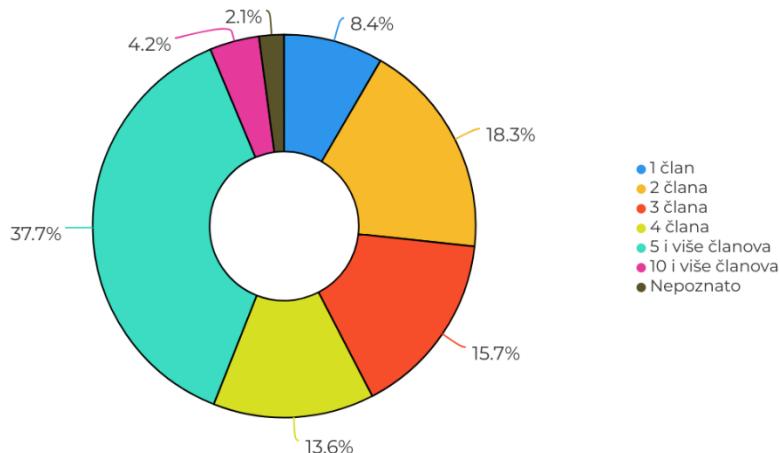
Slika 7 Starosna struktura vlasnika imovine u Kraljevu

Struktura domaćinstva

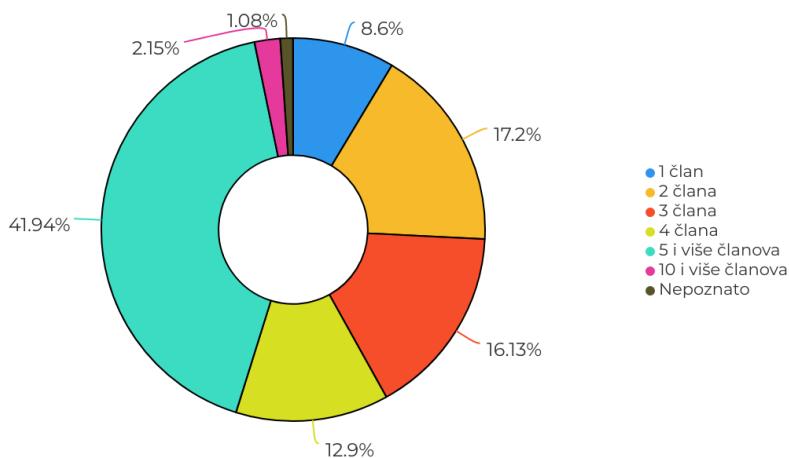
Među anketiranim domaćinstvima u Kraljevu, gotovo polovina (44,1%) su velika domaćinstva sa 5 ili više članova (5 do 9 članova 41,9% i 10 i više članova 2,1%). Ovaj broj je nešto manji u Čačku, gde su oko jedne trećine (38,1%) velika domaćinstva sa 5 ili više članova. Neka od tih domaćinstava dostižu broj od deset ili više članova (4,2%). Višečlano domaćinstvo je po pravilo sastavljenod 3 generacije. Važna funkcija tih domaćinstava je briga o starijim članovima, posebno u ruralnim područjima gde je slabija dostupnost zdravstvenih i socijalnih usluga, neredovan javni prevoz i loši lokalni putevi.

U slučaju Čačka, petina (19,6%) su staračka domaćinstva (članovi stari 65 godina i više). Od 37 staračkih domaćinstava, 13 ih je jednočlano, a 24 su dvočlana (gde oba člana imaju 65 ili više godina). Slično tome, među anketiranim domaćinstvima u Kraljevo, 19 je staračko (10,4%), od kojih su 3 jednočlana a 16 dvočlana (sa oba člana starija od 65 godina).

U polovini anketiranih domaćinstava u Kraljevu (50,5%) nema dece mlađe od 18 godina. Ukupan broj dece mlađe od 18 godina u anketiranim domaćinstvima u Kraljevu je oko 90 (manje od jednog deteta po anketiranom domaćinstvu), a takav je slučaj i u Čačku.

Slika 8 Veličina ispitanih domaćinstava, Čačak

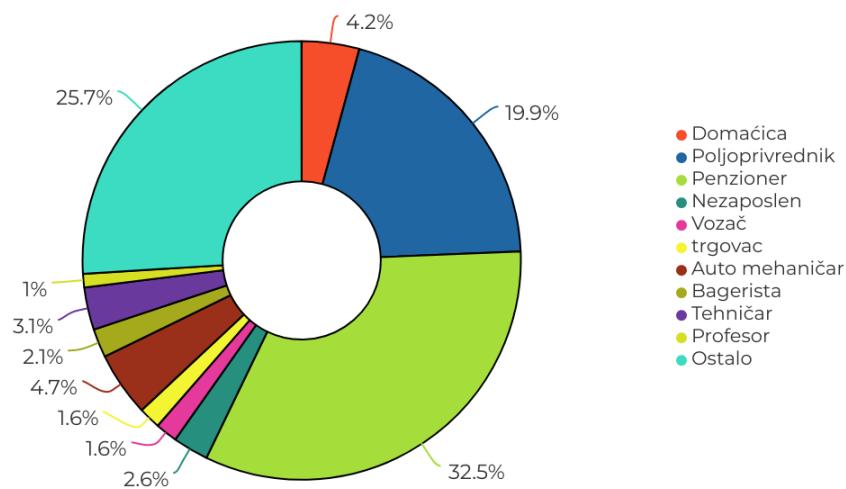
Slika 9 Veličina ispitanih domaćinstava, Kraljevo

Ekonomske aktivnosti i izvori prihoda za život

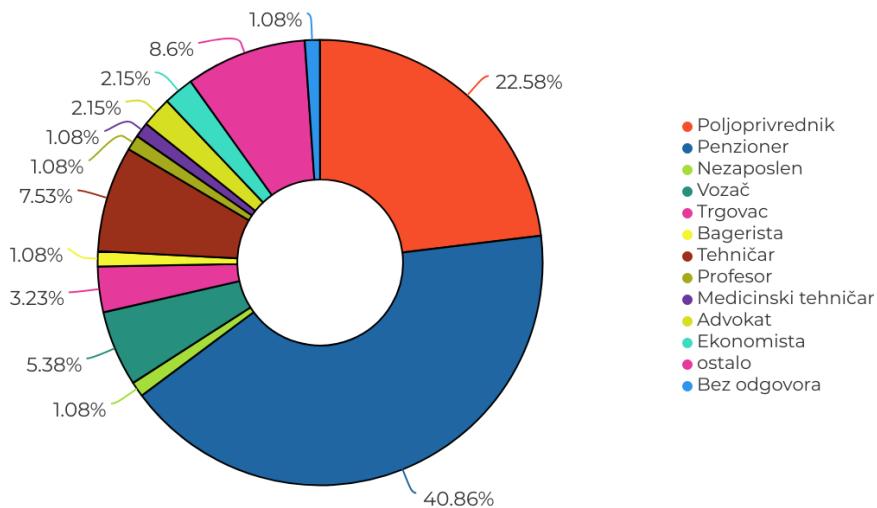
Pored osnovnih demografskih podataka, od anketiranih lica su prikupljene informacije o ekonomskom statusu domaćinstva (zanimanje, izvori prihoda, izvori troškova). Ove informacije pružaju opšte razumevanje o zajednicama pod uticajem projekta, kao i informacije o obimu kompenzacije i neophodnim pomoćima za ublažavanje negativnih efekata raseljavanja.

Polovina anketiranih vlasnika (50,5%) u Kraljevu su u penziji. Broj stalno zaposlenih je nešto više od jedne petine (21,5%), kao i broj nezaposlenih (21,5%). Broj anketiranih vlasnika imovine koji su u penziji je nešto veći u Čačku (60,2%). Sa druge strane, broj zaposlenih je vrlo nizak (13,8%), dok je broj nezaposlenih preko jedne petine (21,2%). Populacija u ruralnim područjima, koja je generalno izložena velikoj stopi nezaposlenosti, se najčešće bavi poljoprivredom kao

dopunskim izvorom prihoda. Podaci o zanimanju nosioca domaćinstva prikazane su na slikama 10 i 11 u nastavku teksta.

Slika 10 Zanimanje nosioca domaćinstva u Čačku

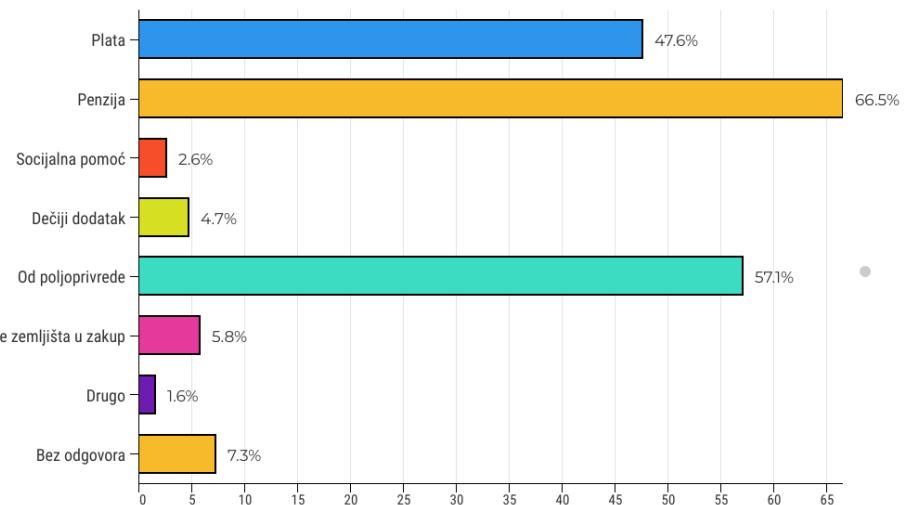

Slika 11 Zanimanje nosioca domaćinstva u Kraljevu

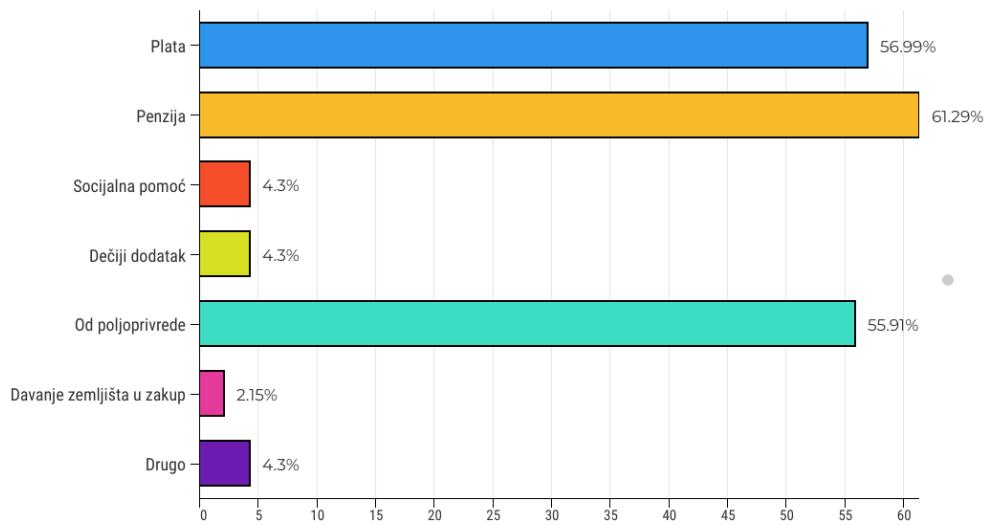
Podaci o izvorima prihoda uključuju podatke o svim članovima domaćinstva koji imaju redovna primanja. Potrebno je napomenuti da jedno domaćinstvo može imati više prihoda iz istog izvora (npr. plata). Međutim, kada je jedini prihod domaćinstva poljoprivreda, on se smatra jednim prihodom, bez obzira na to koliko se članova domaćinstva bavi tom delatnošću. U slučaju Kraljeva, u 175 anketiranih domaćinstava postoje 353 izvora prihoda, što znači da u proseku postoje 2 izvora prihoda po domaćinstvu. Najčešći izvori prihoda su penzija (61,2%), zatim od zarade (56,9%) i poljoprivredne delatnosti (55,9%). Slično tome, u anketiranim domaćinstvima u Čačku postoji 1.9 izvora prihoda po domaćinstvu (66,5% od penzije, 47,6% od plate i 57,1% od poljoprivredne delatnosti).

Broj domaćinstava koji su korisnici nekog oblika socijalne pomoći je relativno nizak u oba grada (2,6% u Čačku i 4,3% u Kraljevo). U samo dva slučaja među

anketiranim domaćinstvima u Čačku, ispitanici su potvrdili da ostvaruju prihod od davanja imovine u zakup. Ovaj broj je nešto veći u Kraljevu (5,8% anketiranih domaćinstava), što je pokazatelj opšteg interesa za bavljenje poljoprivrednim aktivnostima na tom području. Iako izveštaj o Proceni oslanjanja na usluge ekosistema pripremljen od strane RINA d.o.o. ukazuje na potencijalno oslanjanje PAP-ova na usluge ekosistema (npr. pčelarstvo, ribolov, lov), u istraživanju nije identifikovano nijedno takvo domaćinstvo.

Slika 12 Izvori prihoda u domaćinstvima u Čačku

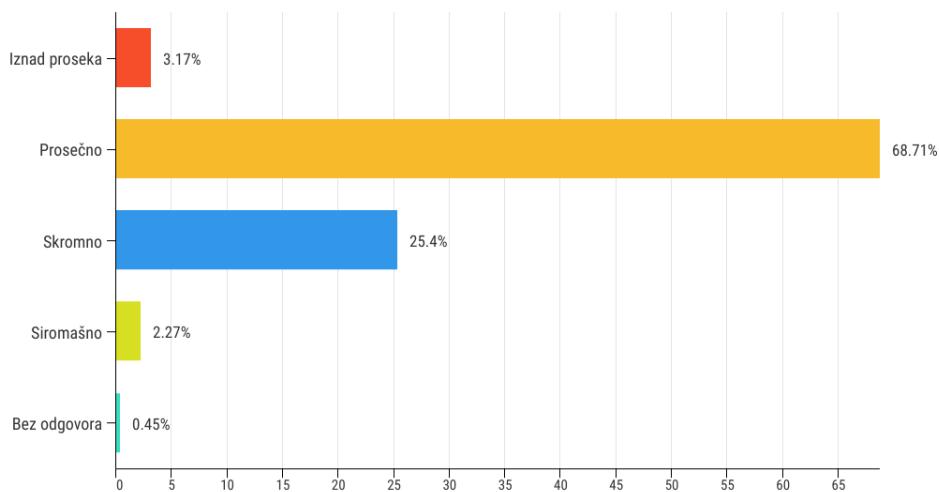

Slika 13 Izvori prihoda u domaćinstvima u Kraljevu

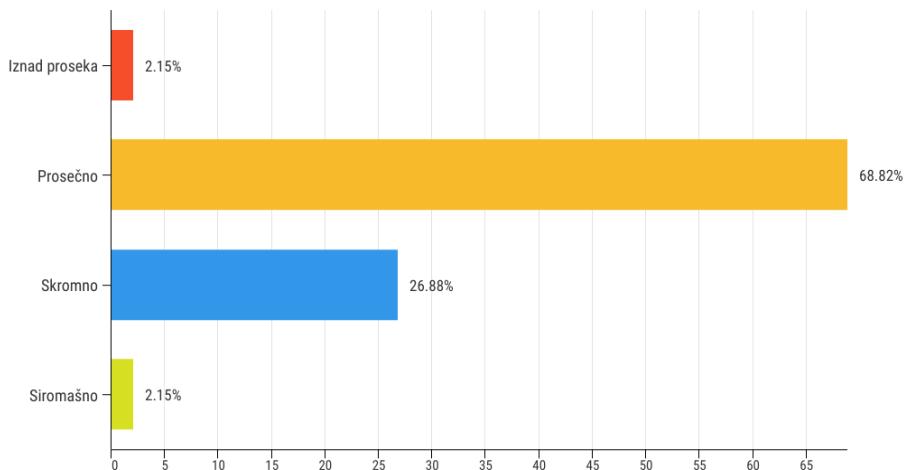
Kao što je prethodno pomenuto, 57,1% anketiranih domaćinstava u Čačku i 55,9% u Kraljevu bavi se poljoprivredom kao izvorom prihoda. Međutim, više od jedne trećine ispitanih vlasnika u Kraljevu (33,6%) ne živi stalno u istoj katastarskoj opštini u kojoj se nalazi eksproprijsano zemljište, što ukazuje na to da, eksproprijsano zemljište najverovatnije nije korišćeno kao izvor prihoda u tim slučajevima. S druge strane, ovaj broj je u Čačku relativno nizak (12,7%), što ukazuje na to da je većina domaćinstava naseljena vrlo blizu eksproprijsanog

zemljišta i mogla su ga redovno obrađivati ako se domaćinstvo bavi poljoprivredom. S obzirom na činjenicu da se 22,6% ispitanika u slučaju Kraljeva i 19,9% u Čačku izjasnilo kao poljoprivrednici, može se prepostaviti da većina domaćinstava koja ostvaruju prihode od poljoprivrede, ne smatraju ovo primarnim izvorom prihoda. Većina PAP-ova u Kraljevu (75,3%) odgovorilo je da će nastaviti da se bave poljoprivredom, bilo kao izvor prihoda ili za ličnu upotrebu. Ovaj broj je sličan u slučaju Čačka (71,2%). 24,7% PAP-a u slučaju Kraljeva i 25,9% u slučaju Čačka neće nastaviti ili se već ne bavi poljoprivredom, a glavni razlog za to je starost.

Samoprocena ekonomskog statusa domaćinstava pokazuje da je preko dve trećine anketiranih domaćinstava u Kraljevu (68,8%) ocenilo svoj ekonomski status kao prosečan, a 2,2% kao nadprosečan. Samo 2,2% anketiranih domaćinstava ocenjuje svoj ekonomski položaj kao loš. Slična situacija je i u Čačku, gde je 67,5% ispitanika svoju ekonomsku situaciju opisalo kao prosečnu, 3,1% kao natprosečnu i 1,6% kao lošu.

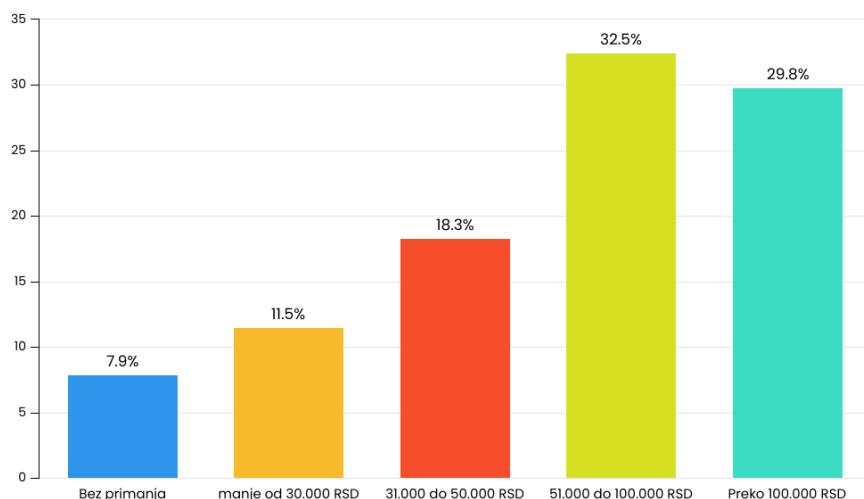

Slika 14 Samoprocena ekonomске situacije domaćinstva, Čačak

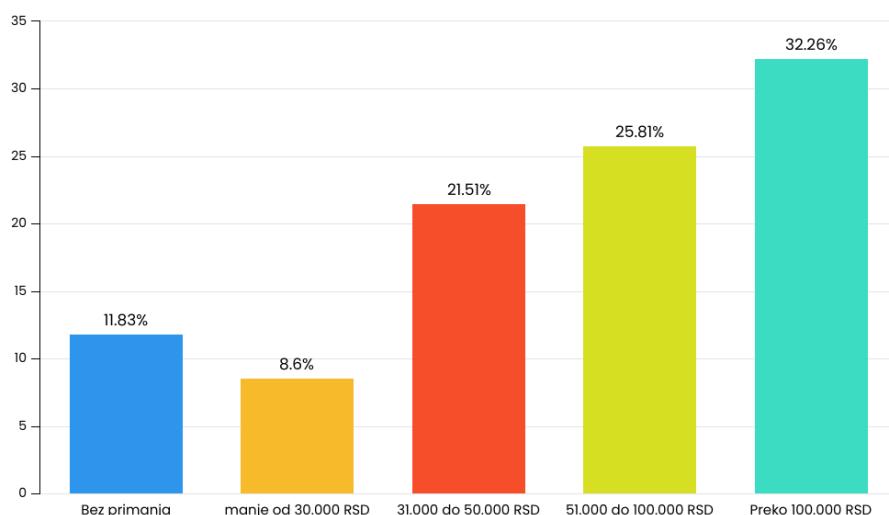

Slika 15 Samoprocena ekonomске situacije domaćinstva, Kraljevo

Odgovore o iznosima prihoda treba uzimati sa rezervom u svim istraživanjima. Preko jedne petine ispitanika u Čačku (21,7%) i četvrtina ispitanika u Kraljevu (25,9%) odgovorilo je da u njihovim domaćinstvima uopšte nema prihoda. Ovo se može protumačiti da neka domaćinstva prihode od poljoprivrede i drugih usluga ekosistema i ne smatraju izvorom prihodom i nisu u poziciji da ga procene. Pored toga, 30,1% anketiranih domaćinstava u Kraljevu i 29,8% u Čačku izjavilo je da njihov ukupan mesečni prihod ne prelazi 50.000 RSD (približno 400 EUR). Ovi odgovori su u suprotnosti sa statistikom da u proseku svako domaćinstvo ima dva izvora prihoda i da domaćinstva svoju ekonomsku situaciju ocenjuju kao relativno dobru.

Slika 16 Ukupni mesečni prihodi u domaćinstvu, Čačak

Slika 17 Ukupni mesečni prihodi u domaćinstvu, Kraljevo

Analiza odgovora u vezi sa glavnim mesečnim izdacima pokazuje da je struktura izdataka domaćinstava i u Čačku i u Kraljevu slična ostalim delovima Republike Srbije. Primarni i najveći izvor rashoda su komunalni računi i računi za električnu energiju (struja, grejanje, porezi itd.), a zatim troškovi za hranu. Takođe su zastupljeni troškovi za medicinske tretmane i lekove, i to obično u starijim domaćinstvima. To odgovara zaključcima Svetske banke, da stanovništvo u Republici Srbiji u proseku ima izdatke u iznosu od 40% od onih koje pokriva Fond zdravstvenog osiguranja. Trend rasta investicija u poljoprivrednu primećuje se i u Čačku i u Kraljevu, gde je 28,6% odnosno 16,8% ispitanika poljoprivredu označilo kao jedan od glavnih mesečnih izdataka. 28,4% ispitanika iz Čačka i 35,5% ispitanika iz Kraljeva je potvrdilo da njihova domaćinstva imaju kredite. Rok otplate kredita je obično između jedne i pet godina.

29,8% anketiranih domaćinstava u Čačku potvrdilo je da se u poslednjih pet godina suočilo sa ekonomskim izazovom, dok je ovaj broj veći u Kraljevu -

50,5% ispitanika. Kao najčešće uzroke ovih izazova, ispitanici su naveli poplave, bolesti i smrt člana porodice.

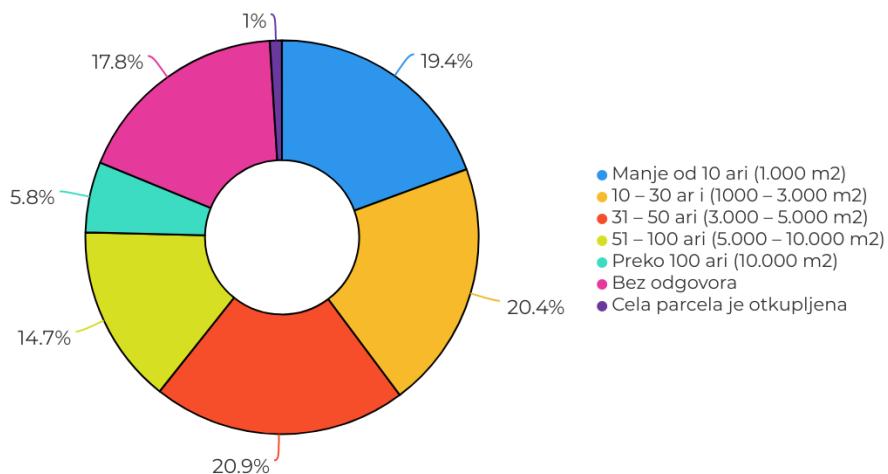
Prema odgovorima o planovima za potrošnju primljene naknade, većina ispitanika iz Čačka planira da je iskoristi za kupovinu novog zemljišta (29,3%) za svakodnevne troškove (23,0%) ili da taj novac uštedi (19,4%). Prema odgovorima ispitanika iz Kraljeva, tendencija kupovine novog zemljišta od dobijene naknade je među njima još veća - 43,0%. 36,5% PAP-ova iz Kraljeva novac će iskoristiti za svakodnevne troškove, a 20,4% za poboljšanje uslova stanovanja.

5.4 Zemljište pod uticajem projekta

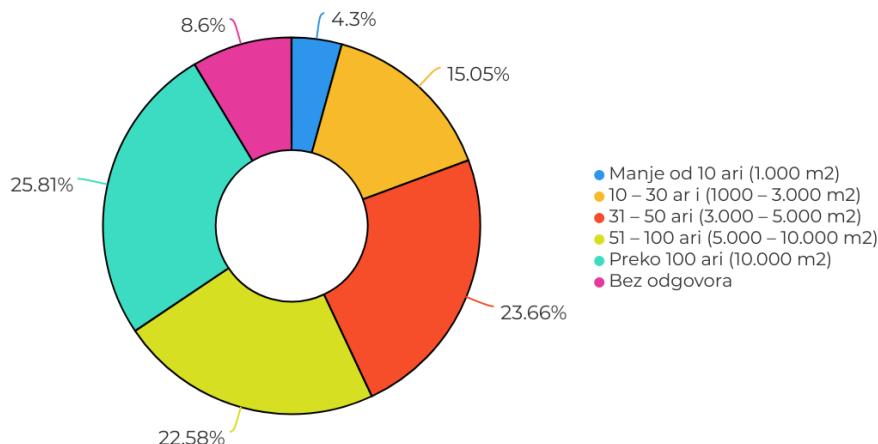
Kao što je prethodno pomenuto, zemljišne parcele pod uticajem projekta na sektoru 3 se nalaze u 24 katastarske opštine smeštene na administrativnoj teritoriji Grada Čačka (16 katastarskih opština) i Grada Kraljeva (8 katastarskih opština).

80,7% ispitanika iz Kraljeva i 43,5% ispitanika iz Čačka potvrdilo je da su ove parcele u porodici generacijama i deo su porodičnog imanja više od pola veka. Ekspropriisano zemljište kupljeno je u poslednjih deset godina u samo 5,7% anketiranih domaćinstava u Čačku i 2,2% anketiranih domaćinstava u Kraljevu.

Kako u Kraljevu, tako i u Čačku ukupna površina parcela koje su predmet eksproprijacije prilično je ujednačeno raspoređena među parcelama površine između 10 i 30 ari (15,1% i 15,7%), onih između 31 i 50 ari (23,7% i 22,0%) i onih između 51 i 100 ari (22,6% i 24,6%). I u slučaju Čačka i u slučaju Kraljeva, najzastupljenije su parcele površine veće od 100 ari: 25% parcela u slučaju Kraljeva i 33,0% u slučaju Čačka. Međutim, površina parcela koja je predmet eksproprijacije je u većini slučajeva manja od 30 ari: kod 47,2% anketiranih PAP-ova u Kraljevu i 37,5% u Čačku.

Slika 18 Površina dela parcele koji se otkupljuje, Čačak

Slika 19 Površina dela parcele koji se otkupljuje, Kraljevo

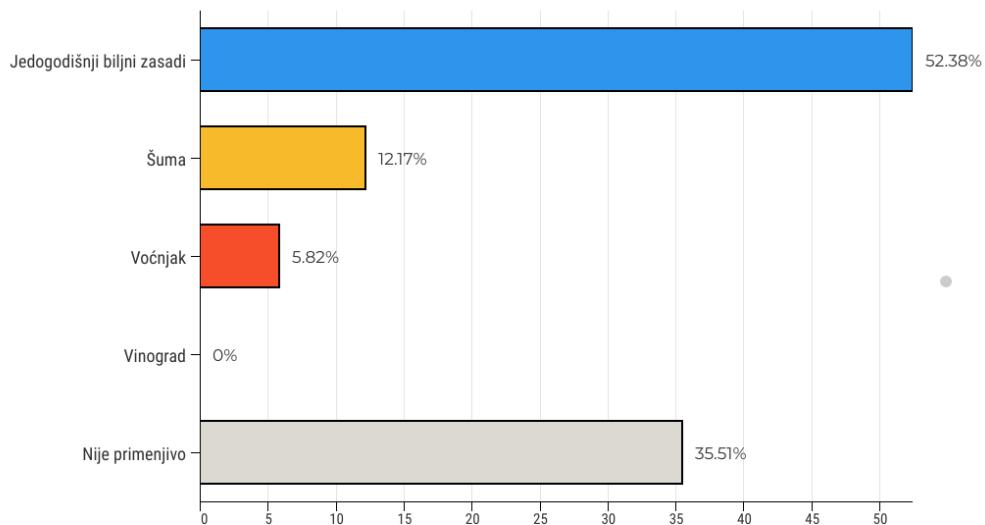
U slučaju Kraljeva, 29,0% ispitanih PAP-ova čije je zemljište delimično ekspropriisano smatra preostali deo parcele ekonomski neisplativim. Među njima je 76,9% ispitanika već podnело ili planira da podnese zahtev za otkup ekonomski neisplativog preostalog dela parcele. Do sada nijedan zahtev nije rešen. Ovaj broj je nešto veći u Čačku, gde 40,8% ispitanih PAP-ova ne smatra da je preostali deo njihovog zemljišta ekonomski isplativ. 84,6% tih PAP-ova već je podnelo ili planira da podnese zahtev za otkup ekonomski neisplativog preostalog dela parcele. U 8 slučajeva (12,1%) zahtev je odbijen, dok u preostalim rešenje još doneseno. Ispitanici su generalno bili dobro informisani o mogućnosti da podnesu ove zahteve.

Na osnovu rezultata istraživanja, zemljište pod uticajem projekta u kraljevu je prema načinu korišćenja pretežno poljoprivredno obrađivano zemljište (75,3%), dok znatno manji udeau zauzima poljoprivredno, ali neobrađeno zemljište (6,5%), šuma (6,5%) i građevinsko zemljište (1,1 %). Što se tiče grada Čačka, udeau obrađenog poljoprivrednog zemljišta među ekspropriisanim parcelama iznosi 76,8%, poljoprivredno, ali neobrađeno zemljište predstavlja 9,5% parcela, šuma

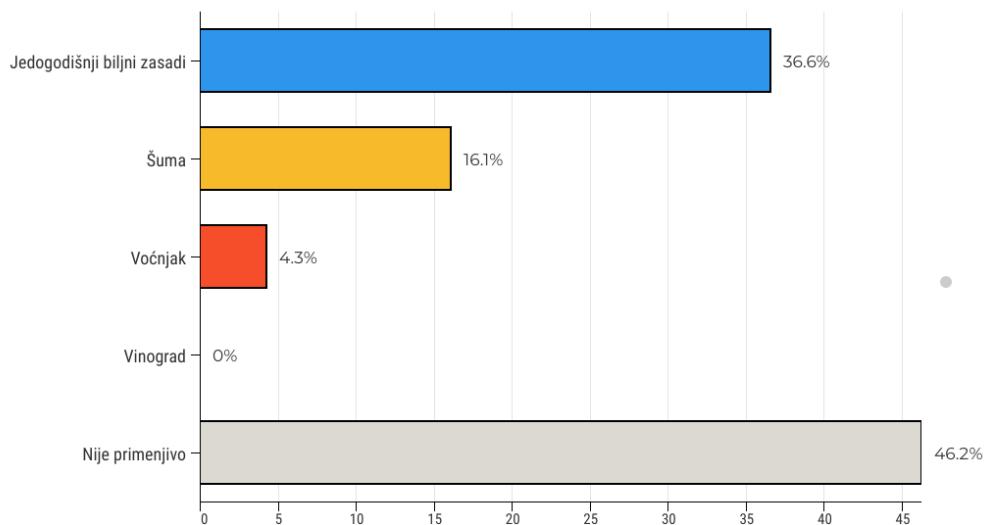
5,3% i građevinsko 5,8% parcela. Preostali anketirani PAP-ovi u nisu znali ili nisu želeli da daju odgovor.

U 57,7% slučajeva u Kraljevu i 62,8% slučajeva u Čačku, eksproprijacija je obuhvatala i useve. Najčešće su pod uticajem bile jednogodišnje biljke (36,6% u Kraljevu i 52,4% u Čačku), a zatim šumsko drveće (16,1% u Kraljevu i 12,2% u Čačku).

Odgovori na to u kojoj meri su usevi bili pod uticajem dati su u broju stabala i / ili površini parcele pod usevima. Odgovori koji ukazuju na površinu parcele pod usevima uglavnom se poklapaju sa površinom parcele pod uticajem. I u Kraljevu i u Čačku maksimalan broj stabala pod uticajem bio je oko 200, ali je postojao samo po 1 takav slučaj.

Slika 20 Vrsta useva pod uticajem eksproprijacije, Čačak

Slika 21 Vrsta useva pod uticajem eksproprijacije, Kraljevo

5.5 Objekti pod uticajem projekta

Prema rezultatima istraživanja, ukupno je 49 parcela pod uticajem projekta na kojima se nalaze objekti na sektoru 3:

- 32 na teritoriji grada Čačka (4 u KO Baluga Ljubićska, 2 u KO Baluga Tranvska, 2 u KO Konjevići, 8 u KO Mrčajevci, 1 u KO Mršinci, 3 u KO Preljina, 5 u KO Katrga, 1 u KO Stančići, 3 u KO Mojsinje, 1 u KO Goričani, 1 u KO Kukići, 1 u KO Zablaće), i
- 17 na teritoriji grada Kraljeva (1 u KO Adrani, 5 u KO Miločaji, 3 u KO Mrsać, 7 u KO Obrva, 1 u KO Bapsko Polje).

Tabela 13 u nastavku prikazuje pomoćne objekte pod uticajem na sektoru 3, prema rezultatima istraživanja. Odgovori u vezi sa pomoćnim objektima najčešće su se odnosili na pumpe za vodu i cevi, ograde i bunare. Tabela se ne odnosi na potencijalno stambene objekte, koji su predstavljeni u tabeli 14. Tokom istraživanja identifikovano je 10 objekata kao potencijalno stambenih, tj. objekata koji se mogu koristiti za trajno ili dugoročno stanovanje. Kao što su potvrdili njihovi vlasnici, neke od ovih građevina koriste se za stalni boravak, a neke kao vikendice ili baštenske kuće. Tabela 14 takođe pokazuje da postoji još 4 objekta čiji su vlasnici odbili da učestvuju u istraživanju, pa njihova upotreba nije mogla biti potvrđena. To bi, međutim, moglo značiti da je broj stambenih objekata u sektoru 3 veći (najviše 14).

Tabela 13 Pomoćni objekti pod uticajem projekta na sektoru 3

Broj pomoćnih objekata u Čačku	Broj pomoćnih objekata u Kraljevu
30	14

Tabela 14 Potencijalno stambeni objekti pod uticajem projekta na sektoru 3, prema rezultatima istraživanja

Objekat pod uticajem	Broj parcela pod uticajem u Čačku	Broj parcela pod uticajem u Kraljevu
Potencijalno stambeni objekti	Objekti korišćeni za trajno stanovanje	4
	Vikendice i objekti koji se ne koriste za trajno stanovanje	2
	Ukupno	6
Broj PAP-ova sa potencijalno stambenim objektima koji su odbili da učestvuju u istraživanju ¹²	4	0

Među 4 PAP-a iz Kraljeva koji su odgovorili da su objekti pod uticajem eksproprijacije potencijalno stambeni, 2 PAP-a su potvrdila da su ovi objekti korišćene kao vikendice, a 1 je potvrdio da je objekat korišćen za odmor tokom bavljenja poljoprivrednim aktivnostima. Samo jedan objekat je opremljen osnovnim sadržajima potrebnim za trajno stanovanje, površine 100 m². Ovaj PAP, međutim, nije živeo u ovoj objektu, već u drugom objektu u vlasništvu porodice, što je u skladu sa informacijama koje pružaju Koridori Srbije.

¹² Parcele u vlasništvu ovih PAP-ova identifikovane su kao one na kojima se nalaze stambeni objekti

Što se tiče objekata koji su opisani kao potencijalno stambeni na teritoriji grada Čačka, 2 PAP-a su odgovorila da su ovi objekti korišćeni kao vikendice, dok su preostala 4 objekta korišćena za stalno stanovanje. Tri objekta su površine veće od 100 m², dok je preostali objekat površine između 50 i 100 m². Svi ovi objekti opremljeni su osnovnim sadržajima potrebnim za stalno stanovanje. Dvoje ispitanika odgovorilo je da planira da novčanu naknadu iskoristi za kupovinu novih stambenih objekata, dok preostala dva ispitanika još uvek nisu odlučila. Sva četiri PAP-a i dalje borave u ovim objektima.

Tabela 15 Komunalni priključci u stambenim objektima

Komunalni priključak	Broj objekata u Čačku	Broj objekata u Kraljevu
Struja	5	2
Hidrofor	1	1
Kuhinja	4	3
Kupatilo	4	3
Septička jama	3	1
Voda	4	2
Nije bilo priključaka	1	1
Ukupno	6	4

Ukupno 2 poslovna objekat je pod uticajem projekta na sektoru 3: jedan na teritoriji grada Čačka i jedan na teritoriji grada Kraljeva. Oba poslovna objekta površine su veće od 100m² i još uvek posluju. Oba PAP-a su izjavila da će novac od naknade iskoristiti za ulaganje u poslovne aktivnosti, jedan od njih će nastaviti sa istim poslom, dok za drugog PAP-a nema takvih informacija. Jedan od PAP-ova zadovoljan je primljenom naknadom, a drugi nije potpisao sporazum o naknadi i pokrenut je sudski postupak.

Tabela 16 Poslovni objekti pod uticajem projekta

Vrsta poslovnog objekta	Površina poslovnog objekta	Broj zaposlenih koji nisu članovi porodice
Prodavnica automobila	>100 m ²	11-50
Proizvodna radnja (vrata i prozori)	>100 m ²	1-5

5.6 Prava

5.6.1 Nosioci prava

Sledeća lica i entiteti imaju pravo na naknadu, kako je propisano ovim RAP-om:

- Fizička ili pravna lica koja su formalni vlasnici bilo koje imovine pod uticajem projekta
- Fizička ili pravna lica koja su prepoznati korisnici bilo koje imovine pod uticajem projekta, u skladu sa nacionalnom regulativom Republike Srbije
- Fizička ili pravna lica koja su formalni zakupci bilo koje imovine pod uticajem projekta
- Fizička ili pravna lica koja su neregistrovani¹³ vlasnici ili neformalni korisnici¹⁴ poljoprivrednog ili građevinskog zemljišta pod uticajem projekta, ili njegovog dela, u javnom ili privatnom vlasništvu
- Fizička ili pravna lica koja su vlasnici useva pod uticajem projekta (bez obzira na status zemljišta na kojem su zasađeni)
- Fizička ili pravna lica koja su vlasnici višegodišnjih biljaka i drveća, kao što su voćke i vinogradi, koja su pod uticajem projekta (bez obzira na status zemljišta na kojem su zasađeni)
- Fizička ili pravna lica koja su vlasnici vinograda i voćnjaka koji još nisu dali prinos, a na njih utiče projekat (bez obzira na status zemljišta na kojem su zasađeni);
- Fizička ili pravna lica koja su vlasnici rasadnika koji još nije dao prinos, a na njih utiče projekat (bez obzira na status zemljišta na kojem su zasađeni)
- Fizička ili pravna lica koja su vlasnici objekata pod uticajem projekta (pomoćni objekti, ograde, bunari, sistemi za navodnjavanje itd.) bez obzira na status zemljišta na kojem se objekti nalaze
- Radnici i poljoprivrednici, čiji su prihodi i sredstva za život trajno ili privremeno pod uticajem projekta
- Osobe koje se oslanjaju na usluge ekosistema kao izvor prihoda ili kao dopunu izvorima prihoda
- Zajednice ili domaćinstva na čije pristupe objektima, resursima i pogodnostima utiče projekat
- Fizička ili pravna lica koja su formalni vlasnici, ili zakupci, ili pravni korisnici prema odredbama zakona RS, ili neregistrovani vlasnici i neformalni korisnici zemljišta, a na koja projekat utiče zbog privremenog zauzimanja zemljišta
- Ranjive grupe i pojedinci koji pripadaju tim grupama, lica ispod granice siromaštva u skladu sa nacionalnim zakonima, domaćinstva koja vode žene,

¹³ Vlasnici kojima se zakonski priznaje to pravo

¹⁴ Lica koja su uspostavila upotrebu javnog ili privatnog zemljišta i imaju nepokretnosti na tom zemljištu, useve, šume, drveće, voćke, vinograde itd

samohrani roditelji, starije osobe, osobe sa invaliditetom ili osobe sa dugoročnim zdravstvenim problemima), pod uticajem projekta

- Fizička ili pravna lica čiji gubici se ne mogu utvrditi ili predvideti u ovoj fazi projekta.

5.6.2 Matrica prava

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
A – FIZIČKO RASELJAVANJE				
Gubitak stambenog objekta	Formalni vlasnik (uključujući one koji imaju pravo na zemljište koje je priznato ili prepoznatljivo po nacionalnim zakonima)	Zamenski objekat jednake ili veće vrednosti u neposrednoj blizini ili u okolini ekspropriisanog objekta, zajedno sa svim troškovima preseljenja i administrativnim taksama potrebnim za prenos prava svojine, ako ih ima. Ili Novčana naknada u vrednosti zamene: tržišna cena vlasništva + tržišna cena za sva poboljšanja +tržišna cena troškova rada i vremena uloženog u poboljšanja +troškovi preseljenja + troškovi za prijavu i prenos prava svojine i porezi + dodatak za prelazni period	Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena imovine + tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena uloženog u poboljšanja	Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene prethodnim vlasnicima: <ul style="list-style-type: none">• Troškovi preseljenja• Troškovi za prijavu i prenos prava svojine i porezi• Dodatak za prelazni period
	Zakupac sa važećim dokumentima o pravu zakupa	Novčana naknada za sva poboljšanja u objektu. Naknada će biti isplaćena u vrednosti troškova zamene: tržišna cena za sva poboljšanja +tržišna cena troškova rada i vremena uloženog u poboljšanja +troškovi transporta i ugradnje opreme, ukoliko ih ima.	Novčana naknada za sva poboljšanja na zemlji: tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena uloženog u poboljšanja	Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene zakupcu: <ul style="list-style-type: none">• Troškovi transporta i ugradnje opreme
	PAP-ovi bez formalnog vlasništva (u posedu objekta pre datuma preseka)	Novčana naknada za sva poboljšanja u objektu. Naknada će biti isplaćena u vrednosti troškova zamene: tržišna cena za sva poboljšanja +tržišna cena troškova rada i vremena uloženog u poboljšanja+ troškovi transporta i ugradnje opreme, ukoliko ih ima, naknada za prelazni period.	Novčana naknada za sva poboljšanja na zemlji: tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena uloženog u poboljšanja	Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene PAP-ovima bez formalnog vlasništva:

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
				<ul style="list-style-type: none"> • Troškovi transporta i ugradnje opreme • Dodatak za prelazni period

B – IZMEŠTANJE POSLOVNIH AKTIVNOSTI

Zemljište				
Poljoprivredno zemljište bez obzira na to da li se radi o delimičnom ili potpunom gubitu imovine	Formalni vlasnici (uključujući i one koji imaju pravo na zemljište koje je priznato ili prepoznatljivo po nacionalnim zakonima)	<p>Zamensko zemljište jednake ili veće vrednosti i slične produktivnosti u neposrednoj blizini ili u okolini eksproprijanog zemljišta, zajedno sa svim troškovima preseljenja i troškovima za prijavu i prenos prava svojine i porezima, ako ih ima.</p> <p>Ili</p> <p>Novčana naknada po troškovima zamene: tržišna cena imovine + tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena potrebnog za poboljšanja + troškovi preseljenja + troškovi za prijavu i prenos prava svojine i porezima.</p>	<p>Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena imovine + tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena uloženog u poboljšanja</p>	<p>Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene prethodnim vlasnicima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Troškovi preseljenja • Troškovi za prijavu i prenos prava svojine i porezima
	Zakupac sa važećim dokumentima o pravu zakupa koji obrađuje poljoprivredno zemljište u skladu sa sporazumom	<p>Novčana naknada za sva poboljšanja na zemljištu (npr. navodnjavanje). Naknada će biti isplaćena u visini troškova zamene poboljšanja + tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena potrebnog za poboljšanja + troškovi transporta i ugradnje opreme, ukoliko ih ima.</p> <p>i</p>	<p>Novčana naknada za sva poboljšanja na zemljištu: tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena uloženog u poboljšanja</p>	<p>Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene zakupcu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Troškovi transporta i ugradnje opreme

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
		Ukoliko je zakupljeno zemljište bilo u državnom vlasništvu, zamenska zemlja za zakup, ukoliko je to moguće		
	PAP-ovi bez formalnog vlasništva (u posedu zemljišta pre datuma preseka)	<p>Novčana naknada za sva poboljšanja na zemljištu (npr. navodnjavanje). Naknada će biti isplaćena u visini troškova zamene poboljšanja + tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena potrebnog za poboljšanja + troškovi transporta i ugradnje opreme, ukoliko ih ima i dodatak za prelazni period</p> <p>i</p> <p>Ukoliko je zakupljeno zemljište bilo u državnom vlasništvu, zamenska zemlja za zakup, ukoliko je to moguće</p>	<p>Novčana naknada za sva poboljšanja na zemljištu: tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena uloženog u poboljšanja</p>	<p>Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene PAP-ovima bez formalnog vlasništva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Troškovi transporta i ugradnje opreme • Dodatak za prelazni period
Građevinsko zemljište bez obzira na to da li s radi o delimičnom ili potpunom gubitku imovine	Formalni vlasnici (uključujući i one koji imaju pravo na zemljište koje je priznato ili prepoznatljivo po nacionalnim zakonima ili korisnici građevinskog zemljišta u javnom vlasništvu koji su prepoznati zakonom RS)	<p>Novčana naknada po troškovima zamene: tržišna cena imovine + tržišna cena za poboljšanja (kao što je infrastruktura) + tržišna cena rada i vremena potrebnog za poboljšanja + troškovi preseljenja + troškovi za prijavu i prenos prava svojine i porezi, ako ih ima +dodatak za prelazni period</p> <p>i</p> <p>Na zahtev vlasnika imovine, ako su ispunjeni zakonski uslovi, zamensko zemljište jednake ili veće vrednosti i sličnih karakteristika, u neposrednoj blizini ili u okolini eksproprijanog zemljišta + tržišna cena za poboljšanja (poput infrastrukture) + tržišna cena rada i vremena potrebnog za poboljšanja + troškovi preseljenja +</p>	<p>Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena imovine + tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena uloženog u poboljšanja</p>	<p>Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene prethodnim vlasnicima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Troškovi preseljenja • Troškovi za prijavu i prenos prava svojine i porezi • Dodatak za prelazni period

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
		troškovi za prijavu i prenos prava svojine i porezi, ako postoje + dodatak za prelazni period		
	Zakupac sa važećim dokumentima o pravu zakupa	Novčana naknada po troškovima zamene: tržišna cena za poboljšanja (kao što je infrastruktura) + tržišna cena rada i vremena potrebnog za poboljšanja + troškovi preseljenja + troškovi za prijavu i prenos prava svojine i porezi, ako ih ima + dodatak za prelazni period + naknada u visini sveih unapred plaćenih zakupnina za period koji predstoji i Ukoliko je zakupljeno zemljište bilo u državnom vlasništvu, zamenska zemlja za zakup, ukoliko je to moguće	Novčana naknada za sva poboljšanja na zemlji: tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena uloženog u poboljšanja	Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene zakupcu: <ul style="list-style-type: none">• Troškovi transporta i ugradnje opreme• Dodatak za prelazni period
	PAP-ovi bez formalnog vlasništva (u posedu zemljišta pre datuma preseka)	Novčana naknada: tržišna cena za poboljšanja (kao što je infrastruktura) + tržišna cena rada i vremena potrebnog za poboljšanja + troškovi preseljenja + troškovi za prijavu i prenos prava svojine i porezi, ako ih ima +dodatak za prelazni period i Zamenska zemlja za zakup, ukoliko je to moguće	Novčana naknada za sva poboljšanja na zemlji: tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena uloženog u poboljšanja	Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene PAP-ovima bez formalnog vlasništva: <ul style="list-style-type: none">• Troškovi transporta i ugradnje opreme• Dodatak za prelazni period
Ekonomski neisplativo zemljište, poljoprivredno ili građevinsko (u slučaju da	Vlasnici imovine, zakupci ili korisnici, bez obzira na njihovo formalno vlasništvo ili prava na privatnom ili javnom / državnom	Naknada prema vrsti imovine, definisana na isti način kako je prethodno navedeno	Novčana naknada prema vrsti imovine u svim slučajevima kada stručni procenitelj potvrdi osnovanost zahteva	Dodatne mere nisu potrebne

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
preostala površina zemljišta nije ekonomski isplativa, može se eksproprijsati na zahtev PAP-ova)	poljoprivrednom ili građevinskom zemljištu			
USEVI I OBJEKTI NA POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU (ali ne i fizičko raseljavanje)				
Gubitak jednogodišnjih useva koji se nisu mogli ubirati pre ulaska u posed	Vlasnici useva (nije važno da li je vlasnik useva vlasnik zemljišta, zakupac ili neformalni vlasnik / korisnik zemljišta, pod uslovom da snose troškove sadnje useva ili se radi o vlasništvu stečenom na neki drugi, prepoznatljiv način)	Novčana naknada u visini zamene: tržišna vrednost eksproprijsanih useva umanjena za troškove berbe useva	Novčana naknada u visini zamene: tržišna vrednost eksproprijsanih useva umanjena za troškove berbe useva	Dodatne mere nisu potrebne
Gubitak višegodišnjih biljaka i drveća (voćke, vinogradi)	Vlasnici biljaka (nije važno da li je vlasnik biljaka vlasnik zemljišta, zakupac ili neformalni vlasnik / korisnik zemljišta, pod uslovom da snose troškove sadnje ili je vlasništvo stečeno na	Pravo na ubiranje useva I Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena sadnica na osnovu vrste, sorte i proizvodne vrednosti + neto gubitak za vreme potrebno za uzgoj takvih biljaka prema godišnjoj tržišnoj vrednosti proizvodnje + troškovi ulaganja (radna snaga, priprema tla itd.) potrebna da se zasadi novi	Pravo na ubiranje plodova Novčana naknada po zameni: tržišna cena sadnica na osnovu vrste, sorte i proizvodne vrednosti + neto gubitak za vreme potrebno za uzgoj takvih biljaka prema godišnjoj tržišnoj vrednosti proizvodnje +	Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene: <ul style="list-style-type: none">• Dodatak za prelazni period

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
	neki drugi, prepoznatljiv način)	vinograd, voćnjak ili slično + dodatak za prelazni period	troškovi ulaganja (radna snaga, priprema tla itd.) potrebna da se zasadi novi vinograd, voćnjak ili slično	
Vinogradi i voćnjaci koji još uvek nisu rodili		Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena sadnica na osnovu vrste, sorte i proizvodne vrednosti + neto gubitak za vreme potrebno za uzgoj takvih biljaka prema godišnjoj tržišnoj vrednosti proizvodnje + troškovi ulaganja (radna snaga, priprema tla itd.) potrebna da se zasadi novi vinograd, voćnjak ili slično + dodatak za prelazni period	Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena sadnica na osnovu vrste, sorte i proizvodne vrednosti + neto gubitak za vreme potrebno za uzgoj takvih biljaka prema godišnjoj tržišnoj vrednosti proizvodnje + troškovi ulaganja (radna snaga, priprema tla itd.) potrebna da se zasadi novi vinograd, voćnjak ili slično	
Drvna masa (zrela ili skoro zrela)		Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena drveta utvrđena na osnovu vrednosti „drveta na panju“ + dodatak za prelazni period	Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena drveta utvrđena na osnovu vrednosti „drveta na panju“	
Šume bez zrele drvne mase		Novčana naknada u visini zamene: investicija potrebna za sadnju nove šume (rad, sadnice) + neto gubitak za vreme potrebno za reprodukciju zamenske šume + dodatak za prelazni period	Novčana naknada u visini zamene: investicija potrebna za sadnju nove šume (rad, sadnice) + neto gubitak za vreme potrebno za reprodukciju zamenske šume	
Rasadnici koji još nisu rodili		Novčana naknada u visini zamene: ulaganje u sadni materijal (sadnice, rad i drugi reproduktivni	Novčana naknada u visini zamene: ulaganje u sadni materijal (sadnice, rad i drugi	

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
		materijal) + neto gubitak za vreme potrebno za uzgoj istog rasadnika + dodatak za prelazni period	reprodukтивни materijal) + neto gubitak za vreme potrebno za uzgoj istog rasadnika	
Zgrade koje se koriste za čuvanje i uzgoj stoke (šupe, staje, itd.)	Vlasnici objekata koji se koriste za čuvanje i uzgoj stoke (nije važno ako je vlasnik objekata vlasnik zemljišta, zakupac ili neformalni vlasnik / korisnik zemljišta, pod uslovom da na neki drugi prepoznatljiv način snose troškove gradnje ili stečenog vlasništva).	Novčana naknada po troškovima zamene; tržišna cena objekta + troškovi selidbe + administrativne takse potrebne za prenos prava svojine, ako postoji + dodatak za prelazni period Na zahtev vlasnika imovine, ako su ispunjeni zakonski uslovi, odgovarajuća zamena imovine + troškovi selidbe + administrativne takse potrebne za prenos prava svojine, ako postoji + dodatak za prelazni period	Novčana naknada po troškovima zamene; tržišna cena objekta	Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene: <ul style="list-style-type: none">• Troškovi preseljenja• Troškovi administrativnih taksi• Dodatak za prelazni period
Sva nepokretna imovina na zemlji (kao što su sistemi za navodnjavanje, ograde, bunari itd.).	Vlasnici poboljšanja (nije važno ako je vlasnik ujedno vlasnik zemljišta, zakupac ili neformalni vlasnik / korisnik zemljišta, pod uslovom da snose troškove poboljšanja)	Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena troškova rada i vremena potrebnog za poboljšanja	Novčana naknada u visini zamene: tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena troškova rada i vremena potrebnog za poboljšanja	Dodatne mere nisu potrebne
POSLOVNI OBJEKTI (koji nisu poljoprivredni)				
Poslovni objekti (prodavnice,	Formalni vlasnici (uključujući one koji imaju pravo na objekat, a prepoznati su ili	Novčana naknada u visini troškova zamene: objekat po tržišnoj ceni + troškovi preseljenja opreme i inventara i troškovi ponovne ugradnje i troškovi preseljenja + administrativne takse	Novčana naknada u visini zamene: Objekat po tržišnoj ceni	Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene:

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
poslovne zgrade, itd.)	prepoznatljivi prema nacionalnim zakonima)	<p>potrebne za prenos prava vlasništva, ako postoje + dodatak za prelazni period ili;</p> <p>Na zahtev vlasnika imovine, ako su ispunjeni zakonski uslovi, zamenska imovine jednake ili veće vrednosti i sličnih karakteristika, u neposrednoj blizini ili u okolini eksproprijanog objekta + troškovi preseljenja opreme i inventara i ponovne ugradnje i troškovi preseljenja + administrativne takse potreban za prenos prava svojine, ako postoji + dodatak za prelazni period</p>		<ul style="list-style-type: none"> • troškovi preseljenja opreme i inventara i ponovne ugradnje i troškovi preseljenja • troškovi administrativnih taksi • dodatak za prelazni period
Zakupac sa važećim dokumentima o pravu zakupa koji koristi prostor prema ugovoru o zakupu		<p>Novčana naknada po troškovima zamene: naknada za sva poboljšanja u objektu (kao što su rekonstrukcija, obnova itd.) obračunata po trošku zamene (materijal + radna snaga + ostali troškovi potrebeni za ista poboljšanja negde drugde, ako postoje) + troškovi preseljenja opreme i inventara i troškovi ponovne ugradnje i troškovi preseljenja + administrativne takse potrebne za prenos prava svojine, ako ih ima + dodatak za prelazni period i;</p> <p>Ukoliko je zakupljeni prostor bio u državnom vlasništvu, zamenski prostor za zakup, ukoliko je to moguće</p>	Novčana naknada po troškovima zamene: naknada za sva poboljšanja u objektima u visini zamene (materijal + radna snaga + ostali troškovi potrebeni za ista poboljšanja negde drugde, ako postoje)	<p>Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • troškovi preseljenja opreme i inventara i ponovne ugradnje i troškovi preseljenja • troškovi administrativnih taksi • dodatak za prelazni period
Neformalni vlasnici (objekti izgrađeni bez građevinske dozvole na sopstvenoj parceli ili na		Novčana naknada po troškovima zamene: objekat po tržišnoj ceni + troškovi preseljenja opreme i inventara i troškovi ponovne ugradnje i troškovi preseljenja + administrativne takse potrebne za	Novčana naknada prema troškovima zamene: objekat po tržišnoj ceni	Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene:

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
	tuđem zemljištu - obično u državnom vlasništvu)	prenos prava svojine, ako postoje + dodatak za prelazni period i; Zamenski prostor za zakup koji je u državnom vlasništvu, ukoliko je to moguće		<ul style="list-style-type: none"> • troškovi preseljenja opreme i inventara i ponovne ugradnje i troškovi preseljenja • troškovi administrativnih taksi • dodatak za prelazni period
	Zaposleni u poslovnom objektu	Plate zaposlenih (u iznosu ekvivalentnom fiksnom broju mesečnih zarada u slučajevima trajnog raseljavanja ili u iznosu ekvivalentnom mesečnim platama tokom trajanja privremenog raseljavanja)	Novčana naknada u fiksnom iznosu plata u vrednosti od tri meseca, koju je zaposleni primao/la pre privremenog ili trajnog ekonomskog raseljavanja	Dodatne mere nisu potrebne
	Gubitak poslovanja koji nisu iz oblasti poljoprivrede	Vlasnik poslovanja, uključujući vlasnike neregistrovanih, ali legalnih poslovanja (neformalna poslovanja)	Troškovi preseljenja + Dodatak za prelazni period + Troškovi taksi za prijavu i porezi + Odgovarajući nivo podrške za poboljšanje veština ako je potrebno za obnavljanje izvora prihoda i sredstava za život	<p>Do danas nije identifikovan nijedan slučaj</p> <p>Nadoknaditi razliku između primljene naknade i ekvivalentnih troškova zamene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • troškovi preseljenja opreme i inventara i ponovne ugradnje i troškovi preseljenja • troškovi administrativnih taksi i porezi • dodatak za prelazni period
	Zaposleni	Plate zaposlenih (u iznosu ekvivalentnom fiksnom broju mesečnih zarada u slučajevima trajnog	Novčana naknada u fiksnom iznosu plata u vrednosti od tri	Dodatne mere nisu potrebne

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
		raseljavanja ili u iznosu ekvivalentnom mesečnim platama tokom trajanja privremenog raseljavanja)	meseca, koju je zaposleni primao/la pre privremenog ili trajnog ekonomskog raseljavanja	
C – OSTALE SITUACIJE				
Gubitak pristupa uobičajenim resursima, pogodnostima, resursima i objektima u zajednici	Zajednice i domaćinstva	Obnavljanje javnog vlasništva ili usluga (putevi, zgrade od javnog interesa ili slično). Vraćanje pristupa pogodnostima ili uslugama u prvobitno stanje.	Do danas nije primljena nijedna pritužba.	<ul style="list-style-type: none"> • Naknada će se definisati od slučaja do slučaja • KS da potvrde da su pristupni putevi vraćeni u prvobitno stanje
Uticaji prouzrokovani privremenim ili delimičnim zauzimanjem zemljišta, uključujući i bilo kakvu štetu na imovini nastalu tokom privremenog zauzimanja	Vlasnici imovine (uključujući one koji imaju pravo na zemljište koje je priznato ili prepoznatljivo prema nacionalnim zakonima)	Tržišna cena zakupa tokom trajanja zauzeća + Vrednost troškova zamene u skladu sa ovom matricom za zahvaćene useve, voćnjake, rasadnike itd. + naknada za bilo kakvu štetu na imovini procenjenu prema troškovima zamene i; Zemljište se mora vratiti u prvobitno stanje. Poboljšani kvalitet zemljišta ne bi trebalo uklanjati, osim ako se drugačije ne dogovori sa vlasnikom.	Do danas nije primljena nijedna pritužba. Novčana naknada po tržišnoj ceni zakupa tokom trajanja zauzeća + vrednost troškova zamene u skladu sa ovom matricom za obuhvaćene useve, voćnjake, rasadnike itd. + Naknada za štetu na imovini procenjenu prema troškovima zamene	Dodatne mere nisu potrebne.
	PAP-ovi bez formalnog vlasništva (u posedu	Naknada za sva poboljšanja na zemljištu (kao što je sistem za navodnjavanje). Naknada će se isplatiti prema troškovima zamene: tržišna cena za poboljšanja + tržišna cena rada i vremena za	Do danas nije primljena nijedna pritužba.	Nadoknaditi razliku između primljene nadoknade i ekvivalentnih troškova zamene:

Tip gubitka	Nosilac prava	Politika naknade	Naknada obezbedena od strane KS	Dodatne mere u vezi sa prošlim procesom eksproprijacije koje KS treba da implementiraju
	zemljišta pre datuma preseka)	ugradnju poboljšanja + troškovi preseljenja i ugradnje opreme, ako postoji + dodatak za prelazni period + troškovi zamene u skladu sa ovom matricom za obuhvaćene useve, voćnjake, rasadnike itd. i Zamensko zemljište za zakup koje je u državnom vlasništvu, ukoliko je to moguće	Novčana naknada za sva poboljšanja zemljišta po tržišnoj ceni + tržišna cena rada i vremena potrebnih za poboljšanja + troškovi zamene u skladu sa ovom matricom za obuhvaćene useve, voćnjake, rasadnike, itd.	<ul style="list-style-type: none"> • troškovi preseljenja i ugradnje opreme • dodatak za prelazni period
Uticaji na ranjive grupe	Ranjive osobe, koje pripadaju ranjivim grupama, sa socijalnim statusom koji preseljenjem može dovesti do štetnijeg uticaja nego na ostale, ili koji mogu biti ograničeni u mogućnosti da zahtevaju ili iskoriste pomoć za preseljenje	Povrh svih prava definisanih u ovoj matrici, ranjivim PAP-ovima će biti pružena dodatna pomoć, uključujući pravnu pomoć i pomoć tokom fizičkog preseljenja. Svaka dodatna podrška potrebna za ugrožena domaćinstva utvrđivaće se od slučaja do slučaja tokom društveno-ekonomskog istraživanja. Ovim PAP-ovima se daje prioritet zapošljavanja na projektu, ako je to moguće.	Do danas nije pružena dodatna podrška	<ul style="list-style-type: none"> • mere ublažavanja odrediti od slučaja do slučaja
Nedefinisani uticaji (uključujući usluge ekosistema)	Svaka osoba pod uticajem	Svaki trenutno nedefinisani uticaj biće ublažen u skladu sa principima i ciljevima ovog RAP-a	N/A	

5.6.3 Metodologija određivanje iznosa dodatnih mera

Za određivanje iznosa dodatnih mera, koristiće se sledeća metodologija:

- Za dodatak za prelazni period: jednokratna novčana naknada u fiksnom iznosu od minimalne zarade u iznosu od tri meseca na nacionalnom nivou, računata u mesecu kada se vrši isplata, koja se obezbeđuje po domaćinstvu.
- Za troškove preseljenja: obezbediće se jednokratna novčana naknada po stvarnim troškovima opreme i rada koji se koriste tokom preseljenja, na osnovu dokaza.
- Za troškove transporta i ugradnje opreme: obezbediće se jednokratna novčana naknada po stvarnim troškovima opreme i rada koji se koriste tokom transporta i ugradnje opreme, na osnovu dokaza.
- Za troškove prijave, administrativne i poreske takse: obezbediće se jednokratna novčana naknada po stvarnim troškovima zasnovanim na dokazima.

6 Raseljavanje i naknada

6.1 Metode za procenu imovine pod uticajem projekta

Po pravnosnažnosti odluke o eksproprijaciji, vlasnici eksproprisanih imanja dobili su pisane ponude o visini naknade za zemljište, useve i objekte, sa kojima su se složili i potpisali sporazume o naknadi ili su odbili ponude i pokrenuli sudske postupke.

U skladu sa zakonodavstvom Republike Srbije, cenu zemljišta određuje poreski organ. Opštinska poreska uprava daje procene tržišne vrednosti zemljišta koje je predmet eksproprijacije, na osnovu cene zemljišta zabeležene u privatnim transakcijama vlasništva, u opštini ili na području najbližem parcelama koje su predmet eksproprijacije.

Naknada za pogodene objekte zasniva se na pojedinačnim procenama koje su sprovedeni ovlašćeni procentilji radi utvrđivanja tržišne vrednosti imovine, tj. iznosa potrebnog za ponovno uspostavljanje takvog objekta unutar područja.

Stopu nadoknade za useve / biljke utvrđuje, u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji, akreditovani stručnjak iz Instituta za stručnu analizu u Beogradu, pri čemu se u obzir uzima vrednost useva i vreme potrebno za njihovu reprodukciju, drveće sa plodovima i vrednost žetve, uključujući vrednost vremena potrebnog za reprodukciju takve berbe, troškove zamene (npr. ulaganja, radna snaga) za ponovno uspostavljanje vinograda i voćnjaka dok ne dostignu puni rodni potencijal, itd.

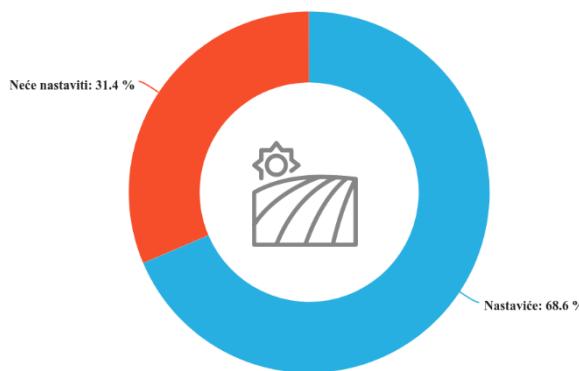
6.2 Izmeštanje ekonomskih aktivnosti

Tokom sprovođenja istraživanja, identifikovane su sledeće grupe kao one koje su pod uticajem projekta u smislu izmeštanja ekonomskih aktivnosti:

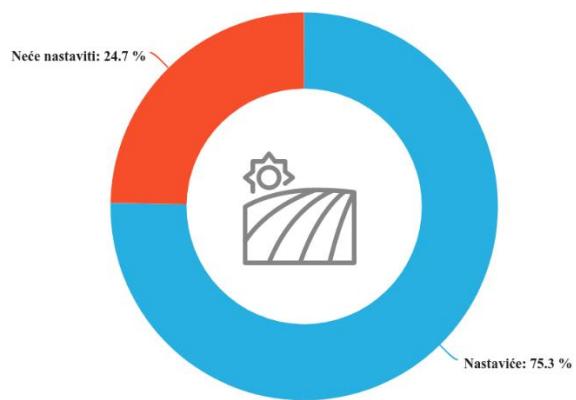
A. PAP-ovi čiji su izvori prihoda vezani za zemljište

Kao što je prethodno pomenuto, 57,1% anketiranih domaćinstava u Čačku i 55,9% u Kraljevu bavi se poljoprivredom kao izvorom prihoda. Međutim, kako je 75,3% PAP-a u Kraljevu i 71,2% PAP-ova u Čačku izjavilo da će nastaviti da se bavi poljoprivredom, može se prepostaviti da eksproprijacija nema veliki uticaj na izvore prihoda koji su vezani za zemljište. Važno je napomenuti da se u ideo PAP-ova koji se ubuduće neće baviti poljoprivredom ubrajaju i oni koji to ni sada ne rade zbog starosti (oko polovine ispitanih vlasnika imovine u Čačku i Kraljevu ima 65 ili više godina). Samo 22,6% ispitanika u slučaju Kraljeva i 19,9% u Čačku izjasnilo se kao poljoprivrednici, ukazujući da ona domaćinstva koja ostvaruju prihode od poljoprivrede, ne smatraju to primarnim izvorom prihoda.

Tokom upitnika nisu identifikovana domaćinstva koja se oslanjaju na usluge ekosistema kao izvor prihoda.

Slika 22 PAP-ovi koji će nastaviti da se bave poljoprivredom, Čačak

Slika 23 PAP-ovi koji će nastaviti da se bave poljoprivredom, Kraljevo

B. PAP-ovi kojima su otkupljeni poslovni objekti

U dva slučaja, eksproprijacijom su obuhvaćeni i poslovni objekti: (1) prodavnica automobila i (2) proizvodna radnja. Oba objekta su veća od 100 m². Prodavnica automobila zapošljava između 11 i 50 ljudi koji nisu članovi porodice vlasnika, dok u slučaju proizvodne radnje ovaj broj ne prelazi 5 zaposlenih. Obe poslovne objekte još uvek posluju i oba vlasnika planiraju da iskoriste primljenu naknadu za ulaganje u posao. Jedan od PAP-ova je zadovoljan naknadom, dok drugi nije potpisao sporazum o naknadi i pokrenut je sudski postupak.

6.3 Mere za ponovno uspostavljanje izvora prihoda

Da bi se uspostavio opšti okvir za povećanje mogućnosti za zapošljavanje u lokalnim zajednicama, uključujući one PAP-ove čiji su izvori prihoda vezani za zemljište, kao i ranjive osobe i grupe, identifikovane su akcije u Tabeli 17 u nastavku. Ove akcije će biti dostupne svim PAP-ima koji se oslanjaju na usluge ekosistema (pčelarstvo, ribolov, lov) kao izvor prihoda za život ili kao dopunu izvorima prihoda, iako u istraživanju nijedno takvo domaćinstvo nije identifikovano.

Osim što će obezrediti pogodnosti zapošljavanja na projektu i omogućiti razvoj novih veština, ove mere će ojačati kapacitete PAP-ova da na najbolji način iskoriste postojeće programe za započinjanje ili unapređenje svog poljoprivrednog poslovanja.

Tabela 17 Mere za ponovno uspostavljanja izvora prihoda

Aktivnost	Odgovornost
Izрада Lokalnog plana zapošljavanja, kako bi se podstaklo zapošljavanje lokalne radne snage	Izvođač
Pomoć u pronalaženju posla	

Aktivnost	Odgovornost
<ul style="list-style-type: none"> pružanje informacija o mogućnostima za zapošljavanje na projektu (ranije oglašavanje poslova u naseljima pod uticajem projekta, rad sa lokalnim vlastima i proaktivno uključivanje zajednica pod uticajem projekta kad god se uspostavi gradilište i ukaže prilika za zaposlenje) 	Izvođač
<ul style="list-style-type: none"> pružanje obuka za sticanje veština i pružanje informacija o postojećim programima koji nude obuke za sticanje veština (npr. Nacionalna služba za zapošljavanje, Fondacija Divac) kako bi se povećao njihov kapacitet za kvalifikovanje na otvorenim radnim mestima na projektu / uopšte 	KS uz podršku drugih relevantnih subjekata (npr. Nacionalna služba za zapošljavanje)
<ul style="list-style-type: none"> informativne konsultacije o dostupnim programima grantova i drugim vrstama pomoći za poljoprivredu ili druge poslovne grane (IPARD, Podrška za početnike za pokretanje biznisa) i odredbe o pomoći prilikom prijavljivanja 	KS uz podršku drugih relevantnih subjekata (npr. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede)

6.4 Novčana naknada

Nije bilo slučajeva kada je zamensko zemljište obezbeđeno kao vid naknade za eksproprijsanu parcelu. Kao što su potvrdili predstavnici Koridora Srbija, nijedan PAP nije tražio zamenu zemljišta kao preferirani oblik kompenzacije. Dostupne informacije ukazuju na to da je novčana naknada za zemljište pružena uglavnom blagovremeno i na odgovarajući način, putem bankovnih računa PAP-ova.

Međutim, u nekim slučajevima je rešavanje sporazuma o naknadi odloženo zbog nerešenog vlasništva nad imovinom (nepoznati vlasnik, prenos imovine nakon smrti vlasnika nije završen među naslednicima, itd.), ili nemogućnosti da se sa vlasnikom (vlasnicima) stupi u kontakt. Isplate u slučajevima tekućih sudske postupaka će se izvršiti nakon pravosnažnosti sudske odluke, kako nalaže nacionalni zakon.

Prema odgovorima ispitanika, cene zemljišta varirale su u zavisnosti od katastarske opštine kojoj pripada zemljište pod uticajem. U Tabeli 18 u nastavku prikazane su najniže i najviše cene zemljišta po m² u gradu Čačku i gradu Kraljevu. Treba napomenuti da se ovde uzimaju u obzir samo odgovori gde su ispitanci dali cenu po aru ili m² (određeni broj PAP-a dao je ukupne primljene iznose, što često uključuje useve, objekte itd.).

Tabela 18 Cene zemljišta u opštinama pod uticajem projekta

Grad	Cena po m ²
Čačak	Između 120 RSD (približno 1,02 EUR) i 300 RSD (približno 2,54 EUR)

Grad	Cena po m ²
Kraljevo	Između 120 RSD (približno 1.02 EUR) i 200 RSD (približno 1.69 EUR)

U 68,0% slučajeva u Kraljevu i 73,9% u Čačku, anketirani vlasnici su potvrdili da su dobili novčanu naknadu za svoje useve. Oni koji još nisu dobili naknadu ili čekaju procene stručnjaka procenitelja ili nisu prihvatali sporazum o eksproprijaciji, jer nisu bili zadovoljni ponuđenim iznosom naknade. Treba napomenuti da je 100% PAP-a u Kraljevu i 84,8% PAP-a u Čačku potvrdilo da su imali prilike uberu useve. Kako nije bilo slučajeva kada su PAP-ovi tvrdili da nisu mogli da uberu useve pre nego što je izvođač ušao na parcelu, najverovatnije je da preostalih 15,2% PAP-ova u Čačku još obrađuje parcele.

Kada je reč o pomoćnim objektima, ukupno 44 ispitanika prijavilo je da se na njihovim zemljišnim parcelama nalaze pomoćni objekti (30 u Čačku i 14 u Kraljevu). U većini slučajeva, PAP-ovi ili čekaju procene stručnjaka procenitelja ili nisu prihvatali sporazum o eksproprijaciji, jer nisu bili zadovoljni ponuđenim iznosom naknade (75%), dok je 25% PAP-a već dobilo naknadu. Za objekte koje su vlasnici opisali kao stambene u Čačku, vlasnici su primili naknadu u svim slučajevima, osim u jednom, gde vlasnik nije potpisao sporazum o nadoknadi. Među onim PAP-ovima kojima su eksproprijsani poslovni objekti, jedan je primio naknadu, dok drugi nije bio zadovoljan iznosom ponude i pokrenuo je sudski postupak.

Međutim, treba napomenuti da je tim koji je sprovodio istraživanje bio na licu mesta u istom periodu kada su organizovani sastanci za potpisivanje sporazuma o eksproprijaciji, tako da za neke od sagovornika eksproprijacija nije započeta u vreme intervjuja.

48,7% PAP-ova u Čačku zadovoljno je primljenom naknadom, dok još 25,0% njih nije želelo da komentariše ovo pitanje. Ovi brojevi su nešto niži u Kraljevu, gde je 33,0% PAP-ova zadovoljno primljenom naknadom, a 21,0% nije dalo odgovor na ovo pitanje. Kod PAP-ova koji nisu zadovoljili ponuđenom naknadom, najčešći razlog što su smatrali da je cena preniska je bio što su upoređivali cene sa ostalim opština duž autoputa, gde su se dobijale veće naknade (često zbog različite namene zemljišta, npr. poljoprivrednog i građevinskog zemljišta). Oni PAP-ovi koji su bili zadovoljni postupkom i stopama naknade, navode da ponuđena naknada odgovara zamenskoj vrednosti, te da se zamensko zemljište može pronaći na tržištu i da su cene naknade veće od onih koje su uobičajene u transakcijama između voljnog kupca i voljnog prodavca.

7 Konsultacije i objavljanje dokumenta

7.1 Konsultacije koje su prethodile pripremi RAP-a

Konsultacije tokom usvajanja prostornog plana

Izgradnja Moravskog koridora utvrđena je Prostornim planom posebne namene koridora autoput E761 - Uredba o utvrđivanju prostornog plana posebne namene koridora autoputa E761 („Službeni glasnik RS“, Broj 10 od 6.2.2020.). U skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, nacrt Prostornog plana bio je objavljen 30 dana, od 18. jula do 16. avgusta 2019. godine. Plan je bio izložen u gradskim salama Kraljevo, Kruševac i Čačak, kao i opštine Varvarin, Vrnjačka Banja, Trstenik i Ćićevac, kao i na internet stranici Ministarstva građevine. Komisija je osnovana kako bi odgovorila na komentare primljene tokom perioda objavljanja, a koji su zatim uneseni u drugi nacrt plana. Javne konsultacije organizovane su 29. novembra sa oko 50 prisutnih. Većina primljenih komentara odnosila se na eksproprijaciju i opasnosti od poplave i o ovim pitanjima su se obratili prisutni stručnjaci.

Konsultacije prilikom objavljanja RLRF-a and ESIA-e

Konsultacije u vezi sa Okvirnim planom raseljavanja i obnavljanja sredstava za život (RLRF) organizovane su u skladu sa sledećim rasporedom:

- 19. februara 2020. godine, u 10h u prostorijama Grada Kraljeva
- 20. februara 2020. godine, u 13h u prostorijama Grada Čačka

Pre konsultacija, RLRF je bio javno objavljen na internet stranicama gradova Čačka i Kraljeva, kao i na internet stranici Koridora Srbije.

Primedbe i mišljenja u vezi sa planom mogle su se dostaviti u pisanoj formi i poslati na adresu: Koridori Srbije, ulica Kralja Petra 21, Beograd, kao i putem elektronske pošte na adresu: office@koridorisrbije.rs.

U skladu sa Planom angažovanja zainteresovanih strana koji je pripremljen za projekat, sastanci u vezi sa objavljinjem Procene uticaja na životnu sredinu i društveno-ekonomска pitanja (ESIA) organizovani su prema sledećem rasporedu:

- 29. septembra 2020. godine u Kraljevu
- 30. septembra 2020. godine u Čačku

Individualni sastanci tokom sprovođenja društveno-ekonomskog istraživanja

Tokom pripreme ovog plana, sprovedeno je društveno-ekonomsko istraživanje sa 284 učesnika. Istraživanje je sprovedeno kroz pojedinačne upitnike kako bi se prikupile informacije o demografskoj i društveno-ekonomskoj strukturi ispitanika,

kao i informacije o zemljištu i imovini pod uticajem projekta, kako je predstavljeno u Poglavlju 5.

Tokom razgovora, ispitanici su pitani o izvorima iz kojih su dobili informacije u vezi sa postupkom eksproprijacije. 94,0% PAP-a u Kraljevu i 89,0% u Čačku informisani su preko zvaničnih izvora (zvanično pismo opštine, na javnim konsultacijama), dok je manji broj informacije dobio od suseda ili putem medija. Pored toga, mali broj ispitanih PAP-ova (3,0% u Kraljevu i 5,8% u Čačku) izjavio je da uopšte nije bio obavešten o procesu eksproprijacije. Većina njih je potvrdila da imovinsko-pravni odnosi nisu rešeni, a upisani vlasnici parcela i dalje su njihovi preminuli rođaci. 76,3% PAP-a u Kraljevu i 67,0% PAP-a u Čačku izjavilo je da su u potpunosti ili delimično zadovoljni distribucijom informacija. U Kraljevu je bilo 10,0% ispitanika, a u Čačku 22,5% koji su izjavili da su potpuno nezadovoljni postupkom, najviše zbog toga što su o procesu prvi put obavešteni preko nezvaničnih izvora ili su potpuno neobavešteni. Međutim, još jednom treba napomenuti da je tim koji je sprovodio istraživanje bio na terenu u istom periodu kada su organizovani sastanci za potpisivanje sporazuma o eksproprijaciji, tako da za neke od učesnika ankete eksproprijacija nije započeta u vreme intervjeta.

51,6% ispitanih PAP-ova u Kraljevu i 64,4% njih u Čačku izjavilo je da ne zna na koji način da adresira svoje pritužbe. Međutim, verovatno je da veliki broj PAP-ova nije razumeo pitanje ili nije bio zainteresovan za informisanje o ovoj temi, jer su bili zadovoljni postupkom. Odgovori, međutim, ukazuju na to da bi trebalo posvetiti više pažnje informisanju PAP-ova o oblicima saradnje sa zvaničnim institucijama uključenim u projekt i mehanizmu za žalbe dizajniranom za projekt (videti mere za komunikaciju o mehanizmu za žalbe navedene u odeljcima 7.2 i 8 u nastavku).

7.2 Objavljanje dokumenta

Nacrt RAP-a na srpskom i engleskom jeziku biće javno dostupan na internet stranici Koridori Srbije, kao i na internet stranicama gradova Čačka i Kraljeva. Štampani primerci dokumenta biće dostupni u prostorijama opština pod uticajem projekta.

S obzirom na izbijanje i širenje virusa COVID-19 u Republici Srbiji, konvencionalne metode javnih konsultacija možda neće biti moguće. Uzimajući u obzir trenutnu situaciju u zemlji, kao i mere za borbu protiv pandemije koje je usvojila Vlada Republike Srbije, a koje su na snazi u dato vreme, javne konsultacije u vezi sa RAP-om trebale bi se održati na jedan od sledećih načina:

- a) javne konsultacije u prostorijama gradova Čačka i Kraljeva, uz primenu propisanih mera
- b) javne konsultacije na otvorenom (odgovarajuće lokacije treba definisati), uz primenu propisanih mera
- c) emitovanje snimljene prezentacije na lokalnim medijskim kanalima i / ili internet stranicama gradova Čačka i Kraljeva; komentari i pitanja će se prikupljati putem e-pošte

Sve najave javnih konsultacija će sadržati izjavu o svrsi RAP-a, da bi se razjasnili njegovi ciljevi i odredbe. Ukoliko se konsultacije budu organizovale uživo, izjava o svrsi treba da se distribuira prisutnima u obliku letaka. Izjava treba da posluži kao uvod u sve sastanke povodom objavljivanja dokumenta, kako bi se osiguralo da PAP-ovi razumeju koja su njihova potencijalna prava i da RAP nema uticaja na njihovo prethodno prihvatanje ili odbijanje sporazuma o eksproprijaciji i primljene naknade.

Deo sastanka za objavljivanje dokumenta treba da bude posvećen prezentaciji žalbenog mehanizma specifičnog za projekat i dostupnim mestima za podnošenje žalbi.

Za mogućnosti uvida i dostavljanja komentara i pitanja u vezi sa RAP-om biće dozvoljen period od 15 dana. Pitanja i komentari će se moći dostaviti putem kanala komunikacije koje odrede Koridori Srbije. Odgovori na postavljena pitanja i upite dostaviće se putem zvanične prepiske. Nakon perioda objavljivanja, svi primljeni komentari biće razmotreni i uključeni u konačni RAP.

8 Žalbeni mehanizam

Plan angažovanja zainteresovanih strana (SEP) izradio je 2U1K Engineering and Consultanci Inc. u ime Koridora Srbije u januaru 2019. Plan sadrži Žalbeni mehanizam, čija je svrha da služi i kao informativni centar na nivou projekta i kao mehanizam za žalbe, dostupan onima na koje utiče primena projekta tokom čitavog projektnog ciklusa.

Plan angažovanja zainteresovanih strana predviđa podnošenje žalbi na sledeće načine:

- Poštom na adresu Kralja Petra 21, 11 000 Beogradu
- Putem e-pošte na adresu office@koridorisrbije.rs
- Pozivom na +381 11 33 44 174
- Lično u opštini ili na gradilištu

Svakoj žalbi će se dodeliti odgovarajući referentni broj i biće unesena u registar žalbi, koji će sadržati sledeće informacije:

- Datum podnošenja žalbe
- Ime podnosioca žalbe (ukoliko je dostupno)
- Kontakt podatke podnosioca žalbe (ukoliko su dostupni)
- Uzrok žalbe
- Datume početka i završetka istrage o žalbi
- Ishode istrage o žalbi i predložene korektivne mere
- Potvrda od strane podnosioca žalbe da su zadovoljni predloženim korektivnim merama
- Datum zatvaranja žalbe

Ove informacije omogućavaju praćenje statusa žalbe, kao i analizu učestalosti podnošenja žalbi, tipičnih uzroka žalbi, kao i identifikaciju bilo kakvih trendova koji se ponavljaju. Prema izveštavanju KS-a, do sada je registrovano sedam pritužbi koje se mogu klasifikovati u sledeće kategorije:

- Žalbe u vezi sa problemima sa pristupom nastalim kao posledica otkupa zemljišta: 2 žalbe;
- Otkup ekonomski neisplativog preostalog dela parcele: 2 žalbe;
- Šteta na imovini: 1 žalba;
- Žalbe u vezi sa proceniteljima: 1 žalba;
- Kašnjenje u plaćanju: 1 žalba.

Sve pritužbe su trenutno u fazi istrage. Pored toga, u toku su i 64 sudska postupka koja su pokrenuli PAP-ovi koji nisu potpisali sporazume o eksproprijaciji.

Ukoliko podnositelj žalbe nije zadovoljan(na) predloženim korektivnim merama, potrebni su dalji pregovori dok se ne reši pitanje žalbe i slučaj ne zatvori. Ako je potrebno, žalba se eskalira na viši nivo, koji će se definisati tokom uspostavljanja procedura projekta.

Ukupnu odgovornost za rešavanje žalbi snose Odeljenje za odnose sa zajednicom i održivost i stručnjak za ljudske resurse korporacije Bechtel - ENKA Insaat ve Sanaii A.S i Koridori Srbije, pri čemu se rešavanje pritužbi na otkup zemljišta smatra prvenstveno odgovornošću Koridora Srbije.

Plan angažovanja zainteresovanih strana identificuje aktivnosti koje treba sprovesti kako bi se javnost obaveštila o žalbenom mehanizmu, kako je navedeno u Tabeli 19 u nastavku.

Tabela 19 Planirane aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana u vezi sa žalbenim mehanizmom

Faza	Aktivnost	Ciljna grupa	Odgovornost za sprovodenje
Faza predizgradnje	Prezentacija o žalbenom mehanizmu i alatima za angažovanje zainteresovanih strana, distribucija kontakt podataka službenika za odnose s javnošću, registar žalbi	Sve zainteresovane strane	KS Izvođač
Faza izgradnje	Treninzi o žalbenom mehanizmu Proces rešavanja žalbi (uključujući i odgovor na pitanja vezi sa bezbednošću, pitanja u vezi sa izgradnjom ili izvođačem) Obezbeđivanje obuka (za zaposlene izvođača i podizvođača) o politikama izvođača o poštovanju i	Naselja pod uticajem projekta, zainteresovana lica i zaposleni na projektu	Izvođač

Faza	Aktivnost	Ciljna grupa	Odgovornost za sprovodenje
	primerenom odnosu sa zajednicama		

Primer žalbenog formulara prikazan je u Prilog A.

9 Ranjive grupe

9.1 Identifikacija ranjivih grupa

Ranjive grupe ili pojedinci su oni koji zbog svoje lične osobine (starost, polni identitet, invalidnost, zdravstveno stanje, religija, etnička pripadnost, autohtoni status, ekonomski nepovoljan položaj, socijalni status, itd.) imaju umanjenu sposobnost da se nose sa rizicima vezanim za projekat i uticaje i / ili im je potrebna pomoć u ostvarivanju njihovih prava i uživanju koristi koje proističu iz projekta.

Tokom društveno-ekonomskog istraživanja, identifikovane su sledeće grupe u području pod uticajem projekta:

a) Starija domaćinstva

Otprilike polovina ispitanih vlasnika imovine u Čačku i Kraljevu ima 65 godina i više. U slučaju Čačka, petina (19,6%) su staračka domaćinstva, tj. domaćinstva bez članova mlađih od 65 godina. Među njima je 13 jednočlanih i 24 dvočlana domaćinstva (oba člana imaju 65 godina i više). Slično tome, 19 anketiranih domaćinstava (10,4%) u Kraljevu su staračka domaćinstva, od kojih su 3 jednočlana i 16 dvočlanih domaćinstava, sa oba člana starija od 65 godina.

b) Domaćinstva sa članovima kojima je potrebna posebna nega

U Kraljevu postoje 4 domaćinstva čiji članovi zahtevaju posebnu negu (4,3%): u tri domaćinstva jedan član zavisi od nege, dok je u preostalom dvoje takvih članova domaćinstva. Udeo takvih domaćinstava u Čačku je nešto veći, 8,9%. Postoji jedno domaćinstvo sa dva člana koja zavise od nege, dok preostala domaćinstva imaju jednog takvog člana. Razlog potrebne posebne nege je ili starost ili bolest, ili oboje.

c) Niski prihodi

Preko jedne petine ispitanika u Čačku (21,7%) i četvrtine u Kraljevu (25,9%) odgovorilo je da njihovo domaćinstvo uopšte nema prihode. Još 6,5% ispitanika u Kraljevu i 6,3% u Čačku, izjavilo je da ukupan prihod njihovih domaćinstava ne prelazi 30.000 RSD mesečno (približno 254 EUR).

d) Domaćinstva koje vode žene

Društveno-ekonomsko istraživanje pokazalo je da su 2,2% anketiranih domaćinstava u Kraljevu i 4,7% u Čačku jednočlana domaćinstva sa ženskim članovima. Ukupan broj domaćinstava na čijem su čelu žene na području projekta se smatra većim.

Sledeća grupa nije identifikovana tokom duštveno-ekonomsko istraživanja, ali je velika verovatnoća da je prisutna na području pod uticajem projekta:

- Domaćinstva sa samohranim roditeljima

9.2 Mere pomoći ranjivim grupama

Mere pomoći definisane u Tabeli 20 u nastavku biće ponuđene ranjivim licima i grupama. Najprikladnija mera pomoći će se odrediti od slučaja do slučaja i u dogovoru sa PAP-ovima. Uzimajući u obzir njihove specifične potrebe, ugroženim PAP-ovima će biti pružena finansijska pomoć, administrativna pomoć i pomoć koja zahteva fizički rad.

Tabela 20 Mere pomoći ranjivim grupama

Ranjiva grupa	Mere pomoći
Stariji (preko 65 godina)	Pomoć pri putovanju Pomoć oko priznavanja i potpisivanja zvaničnih dokumenata Pomoć u pristupu pravnim resursima u slučaju potrebe (tj. prevoz) Pomoć u pristupu naknadama Pomoć u čišćenju i skladištenju materijala sa njihovog zemljišta
Osobe sa invaliditetom	Pomoć pri putovanju Pomoć u dobijanju ličnih dokumenata Pomoć u pristupu naknadama Pomoć u pristupu pravnim resursima u slučaju potrebe (tj. prevoz) Pomoć u čišćenju i skladištenju materijala sa njihovog zemljišta.
Osobe sa niskim prihodom ¹⁵	Prioritet za mogućnost zaposlenja tokom faze izgradnje Projekta Pomoć u pristupu pravnim resursima u slučaju potrebe (tj. prevoz) Pomoć u pristupu naknadama Pomoć za putovanje Pomoć u pronalaženju poslu kako je definisano u poglavljju 6.2
Domaćinstva na čijem čelu su žene	Jednake mogućnosti zapošljavanja za žene
Domaćinstva sa samohranim roditeljima	Privremena novčana pomoć kada je potrebna Prioritet za mogućnost zaposlenja tokom faze izgradnje projekta Pomoć u pronalaženju poslu kako je definisano u poglavljju 6.2

¹⁵ Prema Zavodu za statistiku Republike Srbije, prag siromaštva u proseku iznosi 15.600 dinara mesečno za domaćinstvo samca. Za domaćinstvo sa dve odrasle osobe i jednim detetom mlađim od 14 godina prag je 28.080 dinara mesečno, dok za četvoročlano domaćinstvo sa dve odrasle osobe i dvoje dece uzrasta do 14 godina iznosi 32.760 dinara.

10 Praćenje i procena

10.1 Praćenje od strane institucija

Efikasna eksproprijacija i preseljenje zavise od posvećenosti i kapaciteta svih institucija odgovornih za pripremu i sprovođenje procesa eksproprijacije. Koridori Srbije imaju tim imenovan za pripremu procesa eksproprijacije i raseljavanja, koji koordinira aktivnostima eksproprijacije između vladinih agencija, opština i ministarstava.

Koridori Srbije će voditi bazu podataka o eksproprijaciji i raseljavanju sa svim informacijama o licima i imovini pod uticajem projekta (uključujući kontakt informacije), koja će obuhvatati sve slučajeve eksproprijacije i informacije o fazi procesa eksproprijacije za svaki slučaj (podnesen predlog za eksproprijaciju i / ili potpisani, ponude za kompenzaciju pripremljene i / ili dostavljene PAP-ovima, sporazumi u vezi sa kompenzacijom, plaćanje kompenzacije, pružene dodatne pomoći, pritužbe ili pokrenuti sudske postupci, itd.)

10.2 Praćenje procesa otkupa zemljišta

Koridori Srbije će interno sprovoditi periodično praćenje kako bi se obezbedilo da se proceni efikasnost procesa eksproprijacije i nivo zadovoljstva PAP-ova.

Učestalost praćenja biće prilagođena tako da odražava obaveze spoljnog izveštavanja koje zahtevaju zajmodavci, kao i fazu procesa eksproprijacije.

Ključni indikatori učinka koji se prikupljaju tokom procesa praćenja kako bi se procenio proces eksproprijacije i raseljavanja su sledeći:

- Ukupna potrošnja za otkup zemljišta;
 - Novčana naknada;
 - Troškovi pružanja pomoći, prema vrsti pomoći;
 - Troškovi procenitelja;
 - Troškovi sudske taksi;
 - Troškovi poreza i naknada za prijavu;
 - Troškovi konsultantskih usluga;
 - Drugi troškovi.
- Broj zaposlenih i konsultanata koji su uključeni u proces;
 - Članovi tima za eksproprijaciju;
 - Članovi drugih odeljenja.
- Broj javnih rasprava i konsultacija zakazanih i održanih o RAP-u;
- Javno objavljivanje RAP-a;
- Udeo otkupljenog zemljišta u odnosu na zemljište potrebno za projekat, uključujući ukupnu eksproprijsanu površinu zemljišta i površinu zemljišta po osobi;
- Broj isplaćenih novčanih naknada;

- Broj obezbeđenih zamenskih nekretnina i stambenih objekata;
- Broj i iznos naknada plaćenih za gubitak prihoda;
- Količina i vrsta pomoći koja je pružena ranjivim grupama;
- Broj i vrsta pritužbi, uključujući pravne radnje koje proizlaze iz eksproprijacije (podneti predmeti, rešeni predmeti, vreme potrebno za njihovo rešavanje).

Pored toga, ishod mera sprovedenih za efikasno obnavljanje izvora prihoda pratiće se prema podacima iz društveno-ekonomskog popisa. Poseban napor treba uložiti kako bi se utvrdilo da li su ranjivi PAP-ovi uspeli da efikasno obnove svoje izvore prihoda. Pokazatelji ishoda za praćenje obnavljanja izvora prihoda navedeni su u nastavku:

- Broj i % osoba čiji su prihodi u domaćinstvu povećani;
- Broj i % osoba sa poboljšanim uslovima stanovanja;
- Broj i % osoba sa povišenim mesečnim rashodima;
- Broj i % osoba sa unapređenom imovinom;
- Broj i % osoba koje i dalje žive ispod linije siromaštva (primenjujući iste standarde koji su se koristili prilikom određivanja statusa ranjive osobe).

Koridori Srbije će nadgledati sprovođenje procesa otkupa zemljišta putem unutrašnjih, zvaničnih institucionalnih aranžmana i pripremati kvartalne preglede ovog procesa. Na osnovu ovih tromesečnih izveštaja, izveštaj o završetku treba pripremiti u roku od šest meseci od završetka postupka otkupa zemljišta kako bi se rezimirala ukupna primena i uticaji. Izveštaj treba da verifikuje da li su ispunjene sve mere definisane u RAP-u. Pored toga, izveštaj treba da proceni da li su propisane mere ublažavanja imale željeni efekat. Društveno-ekonomski status stanovništva pod uticajem treba meriti prema osnovnim karakteristikama stanovništva pre raseljavanja, kako je utvrđeno popisom i polaznim društveno-ekonomskim stanjem. Posebni napor će se uložiti kako bi se potvrdilo da su ranjiva lica i grupe pod uticajem projekta bile u stanju da efikasno obnove izvore prihoda, posebno ako su imale mogućnost da odaberu paket naknade sa najmanjim rizikom.

10.3 Praćenje privremenog zakupa zemljišta za potrebe izvođenja radova

Tokom izvođenja građevinskih radova, izvođač može imati potrebu da privremeno zauzme zemljište u privatnom vlasništvu. Ovaj proces će voditi izvođač, a njihova će odgovornost biti da se osigura da privremeni zakup zemljišta ne utiče negativno na vlasnike zemljišta, pokušavajući da se izbegne obradivo zemljište visoke klase, kao i da se poljoprivredno zemljište vrati u prvobitno stanje za potrebe buduće poljoprivredne proizvodnje. Ugovori o privremenom zakupu biće pripremljeni u skladu sa ovim planom, Okvirnim planom raseljavanja i obnavljanja sredstava za život i Procenom uticaja na životnu sredinu i društveno-ekonomска pitanja.

Ugovori o zakupu biće podložni povremenom pregledu Koridora Srbije, na zahtev.

Nadzorni inženjer imaće obavezu da mesečno nadgleda sprovodenje ovih ugovora (redovno plaćanje, obnavljanje zemljišta prema ugovoru o zakupu nakon završetka zakupa) i izveštava Koridore Srbije.

11 Odgovornosti za sprovodenje i finansiranje

11.1 Odgovornost za sprovodenje

Prvi nacrt RAP-a biće dostavljen zajmodavcima na pregled i odobrenje. Nakon što bude odobren, biće javno objavljen (verzije na srpskom i engleskom jeziku) od strane Koridora Srbije u zajednicama pod uticajem projekta i na internet portalu Koridora Srbije i oglašen u lokalnim novinama. Koridori Srbije će organizovati javne konsultacije sa lokalnim zajednicama i zainteresovanim stranama. Koridori Srbije će takođe izdati sažetak informacija sadržanih u RAP-u, tako da pojedinci pod uticajem projekta mogu da razumeju postupke pružanja nadoknade i znaju šta mogu očekivati u različitim fazama projekta. Ishod javnih konsultacija biće dokumentovan i uključen u konačni RAP dokument i poslat zajmodavcima na odobrenje. Po odobrenju, konačni RAP će ponovo biti oglašen u lokalnim novinama i objavljen u zajednicama pod uticajem projekta i na internet portalu Koridora Srbije i zajmodavaca, i biće javno dostupan tokom trajanja projekta.

Primena RAP-a je obaveza Koridora Srbije. KS će nadgledati ukupnu primenu, sarađivati sa opštinama u kojima se odvijaju građevinski radovi i građevinske aktivnosti, sarađivati sa izvođačem i pružati informacije PAP-ovima i zajednicama.

11.2 Odgovornost za finansiranje i budžet

Budžet za sva sredstva za otkup zemljišta obezbediće Vlada Republike Srbije. Svi troškovi kupovine zemljišta, naknade, raseljavanja i ponovnog uspostavljanja izvora prihoda i sredstava za život, ukoliko postoje, potom konsultacija i pravnog leka, smatraće se sastavnom komponentom troškova projekta. U skladu sa nacionalnim zahtevima, troškove otkupa zemljišta snosi korisnik eksproprijacije. Prihod potreban za otkup zemljišta obezbeđen je i raspoređen u Poslovnom planu Koridora Srbije za 2019. i 2020. godinu.

Prilog A

Primer žalbenog formulara

A1 Primer žalbenog formulara

Formular za zaključenje žalbe (Uzorak)

Vrsta žalbe:	☐ Javnost	☐ Zaposleni
Da li je slučaj hitan:	☐ DA	☐ NE
Broj zaključenja žalbe:		
Datum predaje:		
Jezik na kome je žalba podneta:		
Ime prevodioca (po potrebi)		
Rok za rešenje:		
Podaci za kontakt zainteresovane strane (ako su date)		
Željeni način kontaktiranja:		
Opis žalbe:		
Traži se nadoknada?	☐ DA	☐ NE
Procena nivoa žalbe i obrazloženje:		
KONTROLA KOREKTIVNE MERE I ODLUKA		
Faze korektivne mere		Rok i odgovorna strana
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

7.			
8.			
Odobrenje:			
Datum:			
Ako slučaj nije anoniman Da li je podnosiac žalbe zadovoljan sa korektivnom merom preduzetom u vezi sa rešavanjem žalbe?	☐ DA	☐ NE	Komentari:
Da li je žalba ponovo podneta?	☐ DA	☐ NE	Komentari:
Novi broj žalbe		Datum ponovnog podnošenja:	
Zaključenje žalbe: Popunjava podnosiac žalbe koji nije anoniman			
Ime podnosioca žalbe:			
Da li ste zadovoljni korektivnim merama preduzetim u vezi sa vašom žalbom?	☐ DA	☐ NE	Komentari:
Potpis podnosioca žalbe:	Datum:		
Popunjava referent za žalbe			
Da li ste zadovoljni što je ova žalba rešena?	☐ DA	☐ NE	Komentari:
Potpis CRSD	Datum:		

Prilog B

Tržišne cene stambenih objekata
i zemljišta

B1 Tržišne cene stambenih objekata i zemljišta

Podaci o zemljištu i objektima oglašenim za prodaju prikupljeni su da bi se potvrdila njihova dostupnost na tržištu i da bi poslužili kao pokazatelj tržišne vrednosti. Tabela 21 u nastavku prikazuje tražene cene zemljišta i objekata u gradovima Čačku i Kraljevu, koje su bile dostupne u vreme pripreme ovog izveštaja.

Tabela 21 Tržišne cene objekata i zemljišta

Opština	Na prodaju	Traženi iznos (EUR/m ²)
Ljubć	Parcela	15 EUR/m ²
Ljubić	Parcela	15 EUR/m ²
Preljina	Parcela	2.3 EUR/m ²
Baluga	Parcela	1.2 EUR/m ²
Prislonica	Parcela	10 EUR/m ²
Brđani	Voćnjak i šuma	0.9 EUR/m ²
Atenica	Parcela	6.8 EUR/m ²
Vapa	Kuća, 200 m ² , opremljena instalacijama, pomoćnim objektima, garažom, voćnjakom sa 90 stabala, površina zemljišta 4000 m ²	400 EUR/m ²
Viljuša	Kuća, 237 m ² , opremljena instalacijama, pomoći objekat, garaža, površina parcele 1020 m ²	304 EUR / m ²
Gojna Gora / Jančići	Kuća 100 m ² , 25 km od Čačka, sa instalacijama, pomoćna građevina	200 EUR / m ²
Atenica	Kuća 150 m ² , 5 km od Čačka, plac 40.000 m ² , instalacije	600 EUR / m ²
Atenica	Kuća, 175 m ² , plac 1.500 m ² , voćnjak	240 EUR / m ²

Opština	Na prodaju	Traženi iznos (EUR/m²)
Pakovrace	Kuća, 270 m ² , plac 2.466 m ² , infrastruktura, garaža	296 EUR / m ²
Mršinci	Stambeno-poslovni prostor 12 km od Čačka, 548 m ² , plac 3.000 m ² , infrastruktura, garaža	509 EUR / m ²
Grdica	Parcela u industrijskoj zoni Kraljeva, 7,500m ²	70 EUR / m ²
Grdica	Parcela, 600 m ²	6.6 EUR / m ²
Konareo	Parcela 5,935 m ²	2.02 EUR / m ²
Vrdilima	Parcela, 4,000 m ²	1.5 EUR / m ²
Ratina	Parcela, 6,195 m ²	22 EUR / m ²
Meljanica	Parcela, 15 km od Kraljeva, 25,000 m ²	1 EUR / m ²
Kraljevo	Građevinska parcela, 450 m ²	43 EUR / m ²
Kraljevo	Parcela, 900 m ²	1.9 EUR / m ²

Prilog C

Karte

C1 Karte

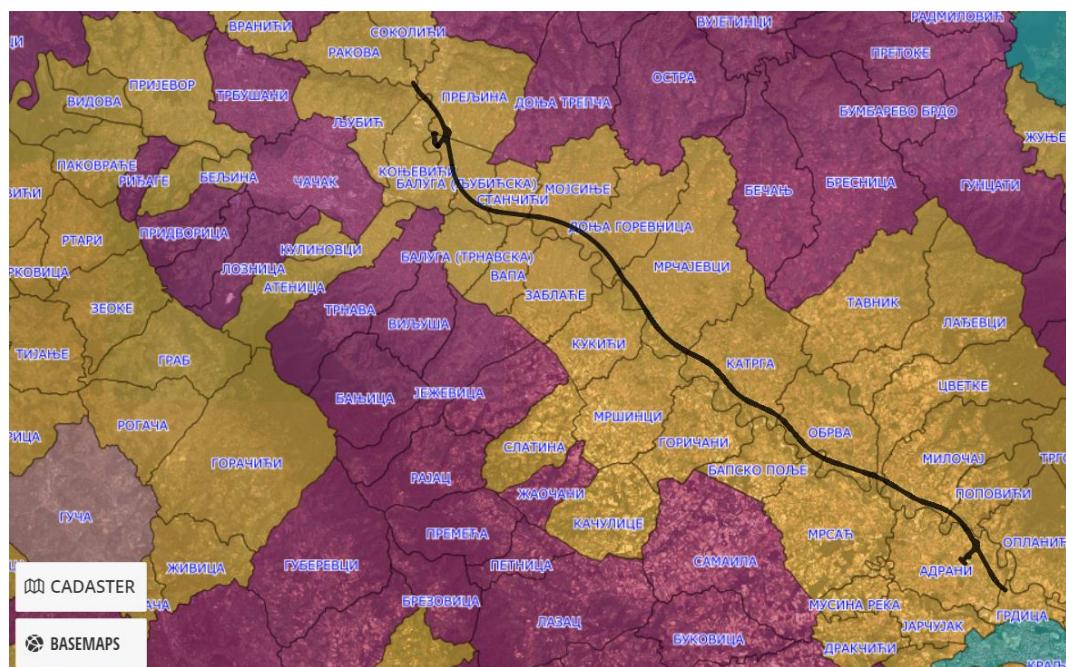

Figure 24 Trasa puta na sektoru 3 sa granicama opština

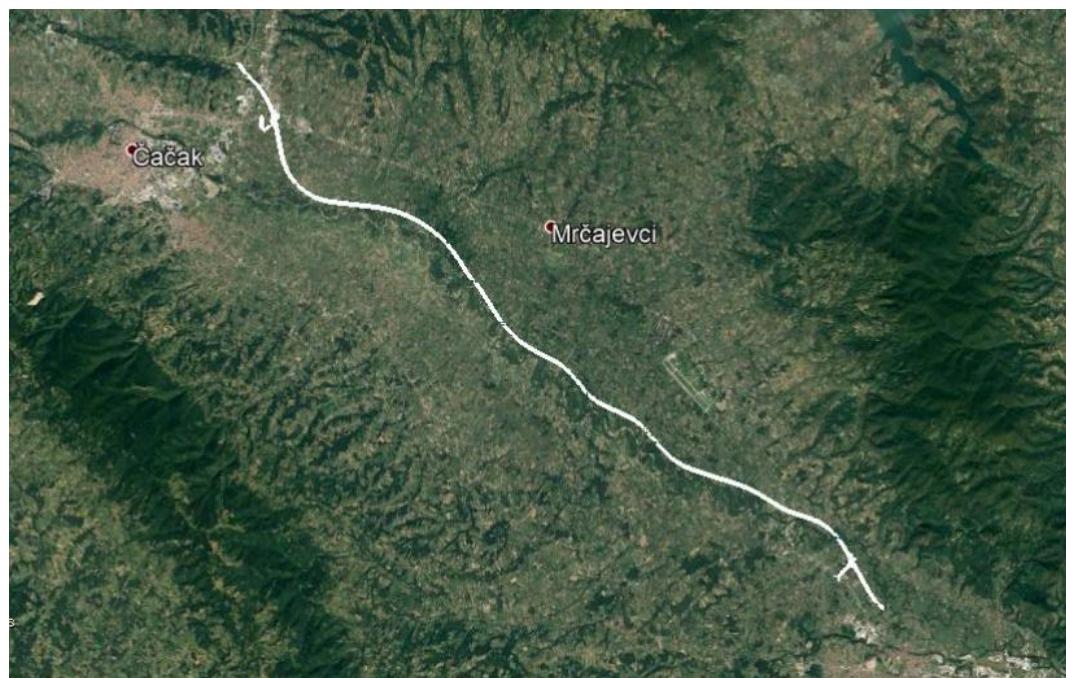

Figure 25 Trasa puta